

הַדָּשׁ הַחֹדֶשׁ
IJAR SIVAN
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

יום העצמאות

Foto Karel Cudlín, 2018.

PŘED 70 LETY VZNIKL STÁT IZRAEL

TRYZNA V TEREZÍNĚ

Terezínská iniciativa a Památník Terezín si vás dovolují pozvat na Pamětní tryznu, která se koná v Terezíně v neděli 20. května.

Autobus odjíždí v 8.30, sraz je v 8.15 v ulici Na Florenci. Rezervace míst na tel. číslech 222 310 681 nebo 601 122 818.

AMBASÁDA A KONZULÁT

Aby bylo Česko zajedno se zahraniční politikou EU i rezolucemi OSN ohledně Jeruzaléma, otevře v izraelském hlavním městě honorární konzulát, zatímco velvyslanectví zůstane v Tel Avivu. V pátek 20. dubna to oznámil premiér v demisi Andrej Babiš. Vláda rovněž zvažuje otevření Českého centra v Jeruzalémě ke konci roku tak, aby došlo k návaznosti na návštěvu prezidenta Miloše Zemana v Izraeli. České centrum má v popisu práce podporu kulturních projektů, a to by podle Babiše nevedlo k podpoře konfliktu mezi Palestinci a Izraelci. Podle svého mluvčího prezident Zeman záměr premiéra uvítal.

Petici podporující přesun českého velvyslanectví podpořilo do poloviny dubna na 1500 signatářů, proti přesunu vznikla iniciativa „Ne našim“ jménem, kterou podepsal například bývalý předseda Valného shromáždění OSN Jan Kavan. *ztis*

LITERÁRNÍ SOUTĚŽ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Federace židovských obcí v ČR vyhláší při příležitosti 70. výročí založení státu Izrael literární soutěž pro děti a mládež ve věku 7–18 let.

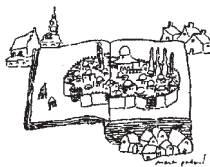
Téma literární soutěže (každý autor si může vybrat jedno ze čtyř témat):

1) Představte si, že žijete v Izraeli. V domě vaší babičky najdete starou fotografii. Místnost se najednou začne rozplývat a vy se ocitnete na fotografii. Píše se rok 1948. Napište krátký příběh o tom, co se děje dál.

2) Izrael byl založen v roce 1948. Představte si, že jste byli v místnosti s Davidem Ben Gurionem a Chaimem Weizmannem. Vede se diskuse o tom, jaká by nová země měla být. Napište krátký příběh o tomto rozhovoru.

3) Představte si, že David Ben Gurion a jeho žena cestují v čase a ocitnou se v dnešním Izraeli. Co by si asi mysleli při procházce ulicemi Jeruzaléma a Tel Avivu? Napište krátký příběh o jejich zkušenostech, pocitech a postřezích ze současného izraelského života.

AKTUALITY

4) Žijete v Izraeli. Napište krátký příběh začínající slovy: „Probudil jsem se, podíval jsem se na kalendář a uvědomil jsem si, že jsem spal/a 70 let, je rok 2018.“

Památník šoa v Pinkasově synagoze v Praze. Foto archiv.

Soutěžní příspěvek s přihláškou musí být zaslán do půlnoci 8. 6. 2018 na e-mailovou adresu: izrael70@fzo.cz. Vyhlášení výsledků proběhne dne 28. června na facebookové stránce FŽO.

Vítězové v jednotlivých věkových kategoriích budou kontaktováni prostřednictvím e-mailu na e-mailové adrese uvedené v přihlášce do soutěže.

Veškeré informace (rozsah textu, věkové kategorie ad.) naleznete na webu federace www.fzo.cz a získáte je (stejně jako přihlášku) na adrese izrael70@fzo.cz. *tk*

JOM HA-ŠOA 2018

Letošní veřejné čtení jmen obětí holocaustu proběhlo ve čtvrtek 12. dubna v 16 českých a moravských městech. Vedle již tradičních měst, jakými jsou Praha, Brno, Olomouc, Liberec, Sušice, Kolín, Kutná Hora, Plzeň, Havlíčkův Brod, Ústí nad Labem a Klatovy, se letos ke čtení nově připojily Horažďovice, Lipník nad Bečvou, Mělník, Sedlčany a Ústí nad Orlicí.

Připomínková akce Jom ha-šoa – Den vzpomínání na oběti holocaustu vychází z konceptu významného dne vzpomínání na

oběti holocaustu – šoa, který byl od padesátých let 20. století připomínán v prostředí bývalých vězňů nacistického ghetta ve Varšavě a odkazuje na účastníky povstání, ke kterému došlo v dubnu roku 1943. V roce 1951 byl tento den ustanoven izraelským senátem (Knesetem) jako den vzpomínky na hrdiny povstání i všechny oběti nacistického „konečného řešení židovské otázky“.

V českých zemích se tento den připomínal v prostředí židovských komunit po roce 1989, později také v Památníku Terezín. *iti*

TEMPLFEST OSTRAVA

Ve dnech 9.–14. 4. proběhl VII. ročník festivalu židovsko-křesťanské kultury a dialogu. Tempfest je ostravským festivalem, který se soustavně, již sedm let věnuje židovsko-křesťanské kultuře. Připomněl významnou židovskou stopu v historii Ostravy, společné duchovní hodnoty židů i křesťanů a chce napomoci vytvářet dobré vztahy k Židům i ke Státu Izrael, který vznikl před 70 lety.

„Lidé se často ptají, proč my, kteří nejsme Židé, zpíváme židovské písně. Odpovídám, že je zpíváme namísto těch, kdo už zpívat nemohou, protože už nejsou. Místo těch, kdo by tu dnes se svými dětmi a vnuky tyto písně zpívali, kdyby je holocaust nepřipravil o jejich evropský domov, anebo o jejich samotnou existenci,“ řekl v rámci svého vystoupení festivalu doc. ThDr. Tomáš Novotný, hudebník, hebraista a pedagog, který působil jako sbormistr souborů Adash a Noach. a patří k předním českým odborníkům na židovskou hudbu, její historii a interpretaci. *dj*

OBSAH

- Sidra na tento měsíc **4–5**
Řešit nemožné
 rozhovor se Zbyňkem Petráčkem **6–7, 11**
Máme toho dost
 Britští Židé versus Jeremy Corbyn **8–10**
Zemřel Miloš Forman **11**
Josef Kroutvor: Psaní a četba **12–13**
Foxtroj jako osud
 o novém filmu Samuela Maoze **14**
Za Katkou Jurečkovou **15**
 O knihách *Transport na věčnost*,
Někde ještě svítí slunce
 a *Přijde kůň do baru* **16–17**
Neologická synagoga v Žilině **18–19**
Masarykův les v Saridu **20**
 Izrael: Boj na dvou frontách **21**
 Výběr z českých médií **22**
 Kalendárium **23**
 Zprávy, kultura, inzerce **24–27**
 Zprávy ze světa **28**

Juraj Herz bývá označován za českého režiséra a herce narozeného na Slovensku. Někdy se ještě dodává, že se narodil v židovské rodině v Kežmaroku. Za války byl spolu s rodiči vězněn v koncentračních táborech. Otec i matka přežili, Juraj se osvobození – ve svých 11 letech – dočkal v koncentračním táboře v Sachsenhausenu. Jeho osud před válkou a během ní je standardním osudem Žida té doby na Slovensku s výjimkou týkající se přežití. To zdaleka ke standardnímu osudu slovenských Židů nepatří. Když se v neděli 8. dubna v 83 letech Herzův život uzavřel, lze říci, že šanci, které se mu přežitím holokaustu dostalo, ve svém životě nepromarnil a zanechal za sebou dílo, které ve svých vrcholech patří k základnímu fondu nejen české, ale i světové kinematografie.

Původně chtěl být především hercem, a tak se po absolvování střední školy v Bratislavě (obor fotografie) hlásil na Divadelní fakultu VŠMU tamtéž. A tady se setkal se skutečností, o které netušil, že ho bude s malými výjimkami doprovázet po celý život – s překážkami víceméně absurdního charakteru, které se ho budou snažit od jeho práce a směřování oddělit. Zkoušky na divadelní fakultu v roce 1954 absolvoval úspěšně, ale poté mu sám rektor Janko Borodáč oznámil, že ho „nemohou přijmout kvůli jeho zevnějšku, díky němuž by v tehdejším hereckém repertoáru neměl co hrát“. Vystudoval pak v Praze na DAMU obor režie a loutkoherectví (jeho spolužákem byl Jan Švankmajer).

ŠEDESÁTÁ LÉTA

Jako řada mladých mužů a dívek, kterým nechyběl talent ani esprit, se také Herz objevuje na začátku šedesátých let v Semaforu. Režuruje tam *Papírové blues*, na kterém se podílí i autorsky a alternuje v roli krále ve hře *Šest žen Jindřicha VIII.* Dostává také malou roli ve filmu režiséra Zbyňka Brynycha *Každá koruna dobrá* a ten ho pak zaměstná jako asistenta při natáčení

Transportu z ráje. Jako asistenta režie ho pak najdeme v titulcích filmů *Obžalovaný* a *Obchod na korze* režisérů Kadára a Klose. A to už je jen krůček k tomu, aby Herz natočil v roce 1965 svůj první film, středometrážní *Sběrné surovosti* na motivy povídky Bohumila Hrabala *Baron Prášil*. Film vznikl v rámci projektu povídkového filmu *Perličky na dně* podle stejnojmenné Hrabalovy knihy. Ani tady to ale nešlo jednoduše – Herz nebyl jako ostatní absolventem FAMU, a tak se za něj musel zaručit Ján Kadár. Film se na-

ZEMŘEL JURAJ HERZ (4. 9. 1934–8. 4. 2018)

Foto archiv.

konec promítal samostatně a je považován za jednu z nejlepších hrabalovských filmových adaptací.

Proti prvním celovečerním Herzovu filmu *Znamení Raka* (1965) na motivy knihy *Poslední večere* Hany Bělohradské, který vypráví mj. o lékařích alkoholících, doktoři rozhořčeně protestovali a nebyl zakázán jen díky intervenci dr. Charváta, vlivného ředitele nemocnice, ve které se snímek natáčel. Pak přišla hudební komedie *Kulhavý d'ábel* (1968) a po něm ve stejném roce *Spalovač mrtvol*, film, který Herze definitivně zařadil mezi špičku české kinematografie a získal mu ocenění i proslulost v zahraničí.

Díky příznivé atmosféře v roce 1968 se natáčení filmu podle novely Ladislava Fukse i jeho distribuce obešly bez obvyklých cenzurních záležitostí a sám autor se o filmu vyjádřil:

„Jediný film, který je takový, jaký jsem ho chtěl, je *Spalovač mrtvol*, s výjimkou jedné scény. Film původně končí záběrem na hlavní postavu, která se stává spalovačem pro Stranu – nikdy jsem nezminil, že jde o nacistickou stranu, vždycky to byla prostě jen Strana. Pak přišla ruská okupace a my udělali delší konec: dva zaměstnanci krematoria sedí v kavárně v Reprezentačním domě a za oknem projíždějí ruské okupační tanky. Natočili jsme to a promítli řediteli Barrandova v roce 1969, který byl proti a nařídil vystřížení. Netuším, kam se sekvence poděla; možná ji ředitel spálil, protože se bál následků.“ K úspěchu filmu přispěl také mimořádný herecký výkon Rudolfa Hrušínského v hlavní roli a kamera Stanislava Miloty.

NORMALIZACE

Na počátku nastupující normalizace se Herz načas stahuje na Slovensko a podle povídky Guy de Maupassanta *Muška* natočí další mimořádný (televizní) film *Sladké hry minulého léta*. Suverénně režírovaný příběh, kterému kamera Jozefa Šimončiče dodala autentičnost impresionistických obrazů a tehdy začínající herci Satinský, Lásica, Debnár, Velecký a Jana

Plichtová lehkost a přesvědčivost, získal přízeň diváků v mnoha zemích a na MTF v Monte Carlu Velkou cenu a Zlatou nymfu.

Třetím vrcholným Herzovým dílem tohoto období jsou pak *Petrolejové lampy* s Ivou Janžurovou a Petrem Čepkem v hlavních rolích. Temný příběh podivného manželství, odehrávající se na malém městě, vychází z některých motivů románu Jaroslava Havlíčka a dokazuje, jak mistrně dokáže Herz vytvořit atmosféru, v tomto případě zmaru a neštěstí. Kameramanem snímku byl opět Jozef Šimončič.

TŘICET CELOVEČERNÍCH FILMŮ

Herz natočil v následujících letech ještě celou řadu filmů – jeho filmografie jich uvádí celkem třicet.

(pokračování na str. 15)

PADESÁTÝ (Emor/Behar)

Ve dvou po sobě následujících oddílech Emor (3M 23,15–22) a Behar (25,1–13) probírá Tóra příkazy týkající se počítání omeru, počínaje druhým dnem Pesachu, a příkazy počítání let odpočinku země a Jovelu. V obou případech se počítá 7 krát 7 (v prvním případě dnů a ve druhém roků) s poukazem na následující den (rok), stojící mimo. *Po uplynutí sedmého týdne, kdy napočítáte padesátý den, obětujte Hospodinu moučnou obět z nové mouky. Tento sváteční den je Svátek týdnů, pojmenovaný po sedmi týdnech dnů Šavuot, jinak též Svátek prvotín a Svátek darování Tóry.*

Ve druhém případě, kdy jde o odpočinek země, příkazuje Tóra: *Po šest let osívej své pole, po šest let prořezávej svůj vinohrad a sklízej svou úrodu. Sedmý rok je však šabat, země bude mít čas odpočinku, šabat Hospodinův. Počítej si sedm ročních šabatů, sedmkrát sedm let, a když budeš mít sedm ročních šabatů, čtyřicet devět let, dej troubit sedmého měsíce, desátého dne měsíce, v Den smíření dejte troubit na šofar v celé vaší zemi! A posvětte padesátý rok a vyhlaste svobodu všem obyvatelům té země, a každý se vrátí ke své dědičné půdě a každý se vrátí do své rodiny!*

Zjevná paralela mezi oběma příkazy vnučuje otázku, proč byl jako začátek jubilejního padesátého roku zvolen právě Den smíření? Podle talmudského traktátu Taanit byly první desky rozbity 17. tamůzu, čtyřicet dní poté, co Moše v Den darování Tóry vystoupil k Hospodinu. Podruhé pak vystoupil k Hospodinu 1. elulu a po čtyřiceti dnech přinesl druhé desky v Den smíření. Přímá souvislost Dne smíření a 17. tamůzu, kdy Moše kvůli hříchu zlatého telea rozbil první, nebeské desky, je zřejmá. Neobvyklý půst ve sváteční den tím dostává hlubší smysl. *Desátý den tohoto měsíce (tišri), den smíření, budete mít za svatou událost a budete trýznit své duše a obětujete Hospodinu zápal! Tohoto dne nesmíte konat žádnou práci, jelikož je to den smíření, jenž za vás usmíří před tváří vašeho Boha Hospodina.* Na první pohled neodpustitelný hřích, který lid spáchal, když si udělal zlaté tele jako náhražku za Hospodina, jenž je vyvedl z egyptského otroctví, odčiňujeme tedy každoročně v Den smíření.

Když ale Moše podruhé sestupoval z hory Sinaj, byly dvě desky onoho svědectví v Mošeho ruce, Moše však nevěděl, že z toho, že s ním Bůh mluvil, srší kůže jeho

KOMENTÁŘ K TÓŘE PRO TENTO MĚSÍC

Litografie: Marc Chagall.

obličej světlem. Jak mu předtím Bůh řekl: „Všechn ten lid, v jehož nitru jsi, spatří, jak děsivý je to skutek, který s tebou konám!“ K tomu je však třeba dodat, že něco podobného se stalo každému z těch, kdo v den Svátku darování Tóry byli přítomní zjevení Božího majestátu na Sinaji, kdy je Bůh oslovil v jejich nejhlubším nitru prvními příkazy Desatera: *Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, jenž tě vyvedl z Micrajim, z domova otroků. Nedělej si jiné bohy na mé tváři!* To byl totiž důvod, proč lid, vědom si svého hříchu, *odložil každý svou ozdobu ze Sinaje* (2M 33,6). Tóra nijak nespécifikuje, co vlastně byla tato *ozdoba*, ale je zřejmé, že to byl odraz Boží přítomnosti, podobně jako světlo, vyzařující z Mošeho obličej po jeho druhém sestupu. Zatímco v Den smíření jeho obličej zářil vnitřním světlem, oni Mošeho očekávali, zbaveni svých ozdob. Výklad možná nalézáme v obraze spravedlivých v životě *olam haba*, kde podle Berachot 17a *spravedliví sedí se svými korunami na hlavách a těší se ze svitu Boží přítomnosti*, ale i v citátu

ze Sanhedrin 10a před každou ze sedmi kapitol Pirke avot, které čteme o šabatech počítání omeru: *Každý v Jisraeli má podíl na světě přichozím.*

Když Bůh vyzval svého služebníka Mošeho, aby vytesal druhé desky, řekl mu: *„Vytesej si dvě kamenné desky jako ty první a napíše (vechatavti) na ty desky ta slova, která byla na onech prvních deskách, které jsi rozbil.“* Podle toho vepsal Desatero do druhých desek sám Bůh jako v prvním případě, text Tóry však říká, že *tam byl Moše s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí, nejedl chléb a nepil vodu a napsal na ty desky slova té smlouvy, oněch deset výroků*, on, a nikoli Bůh. Odpověď je skryta ve slově *vechatavti* (napíše), v němž je zahrnuto „já“, jímž se Bůh v prvním přikázání vepsal do nejhlubšího nitra každého z Jisraele. Jestliže totiž do druhých desek vepsal Desatero Moše, jeho lidské já bylo zajedno s Já věčným a Bůh tak vryl Desatero do kamenných desek *al jedej Moše*, Mošeho rukama. Světlo vyzařující z jeho obličej zviditelnilo „děsivý skutek“ přítomnosti Šechiny v jeho nitru. Proto také Moše, aby Bůh vyslyšel jeho prosbu o smíření s národem, který inklinoval k vnějšmu, materializovanému obrazu božství, padl před Bohem na svou tvář s prosbou: *„Pokud jsem, Pane, nalezl přízeň v tvých očích, prosím, kéž jde náš Pán v našem nitru, a protože je to lid tvrdošijný, odpusti nám naše viny a naše hříchy!“*

Pátráme-li po základním hříchu a vině, je tím snaha vyhnout se zvědomění božského Já, jehož otisk je hluboko v našem nitru (srdci), odkud vychází základní charakteristikou člověka, jíž je vědomí sebe sama. Je to řečeno při samotném stvoření (1M 1,27): *Bůh stvořil člověka ve svém otisku jako svou podobu.*

Příkaz upuštění od práce se svěřenou půdou každého sedmého roku v padesátiletém cyklu Jovelu, kdy se má v Den smíření vrátit Svatá země do vlastnictví skutečného majitele, jímž je fakticky Stvořitel, a každý v Izraeli ke své svobodě, nabývá na významu jako požadavek společného vědomí příkazu svobody, že jsme věrným obrazem toho, kdo nám svou zemi odevzdal, abychom ji kultivovali, a v Den darování Tóry vtiskl každému v Jisraeli otisk svého absolutně svobodného Já jako korunu lidského bytí, lidského jáství. Jak ostatně řekl Bůh Mošemu, když se mu dal poznat v hořícím keři: *Budu, jímž budu.* O tom, kým budu, rozhoduji já, a Tóra je nám vodítkem, jak se vyvarovat scesti egoismu. EFRAIM K. SIDON

DAR TÓRY**ve Staronové synagoze**

V samém středu Staronové synagogy stojí vyvýšená plošina, jíž se říká bima, místo, kde se čte z Tóry. Zadíváme-li se na architekturu synagogy, všimneme si dvou mohutných sloupů, které jsou součástí bimy a drží nádherný kamenný strop. Bez této podpory by se strop zřítíl.

Víme, že ačkoli synagogu stavěli královští kameníci, vynaložilo se velké úsilí na to, aby budova vyhovovala požadavkům židovského zákona.

Blíží se svátek Šavuot, jenž připadá na šestý den sivanu a vrcholí jím sedmítýdenní období počítání omeru. Samotné jméno Šavuot znamená týdny, ve smyslu týdny očekávání. Čeho? Svátek připomíná nejvýznamnější zkušenost v židovské historii – darování Tóry na Sinaji. Před třemi tisíci lety se shromáždil celý národ a byl svědkem tohoto daru, jež nám věnoval Hospodin. Když lidé obklopili horu Sinaj, Všemohoucí promluvil z hořícího keře a nařídil, aby dodržovali deset přikázání vepsaných do kamenných desek.

Tato událost je úhelným kamenem židovské víry, a je jedinečná. V jiných náboženstvích se zjevení uskutečnilo před jednotlivcem a ten je předal ostatním. Na Sinaji událost viděl celý národ. Architektura Staronové synagogy o tomto základu židovské víry vypovídá. Bima stojí uprostřed, je obklopena sedadly směřujícími k ní. Připomíná to Izraelity, kteří stanovali kolem hory Sinaj.

V 19. století se toto uspořádání změnilo, bima už nestála uprostřed prostoru templu, ale u východní zdi jako v divadle nebo v biografu. Takto je postavena ve Španělské nebo v Jeruzalémské synagoze. Sedadla stojí v řadách a směřují k bimě, což už tradičnímu ritu i věrnému dodržení myšlenky zjevení na Sinaji neodpovídá.

Základní ideje Tóry darované na Sinaji – monoteismus, spravedlnost, odpovědnost – se staly morálním principem západní civilizace.

Je nutné, abychom jim zůstali věrni i my a neměnili je podle dobové módy. Midrašická tradice popisuje, jak v očekávání Tóry celá hora Sinaj náhle rozkvetla. A nádherná výzdoba bimy ve Staronové při Šavuot to připomíná. Při pohledu na ni bychom si měli představit onen den na Sinaji, při pohledu na sloupy si uvědomit, že bez pilířů učení Tóry by se zhroutil celý svět.

BRYAN WOOD,

kantor Staronové synagogy

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – květen 2018 – ijar/sivan 5778

Staronová synagoga

3. 5.	čtvrtek	LAG BAOMER	
4. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
5. 5.	sobota	EMOR 3M 21,1–24,23 hf: Ez 44,15–31 mincha perek 4	18.55 hodin
		konec šabatu	21.24 hodin
11. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
12. 5.	sobota	BEHAR-BECHUKOTAJ 3M 25,1–27,34 hf: Jr 16,19–17,14 mincha perek 5	20.05 hodin
		konec šabatu	21.36 hodin
13. 5.	neděle	DEN JERUZALÉMA	
15. 5.	pondělí	Roš chodeš sivan	
18. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
19. 5.	sobota	BAMIDBAR 4M 1,1–4,20 hf: Oz 2,1–22 mincha perek 6	20.20 hodin
		konec šabatu, předvečer Šavuot	21.49 hodin
20. 5.	neděle	1. den ŠAVUOT	
21. 5.	pondělí	2. den ŠAVUOT	
		MEGILAT RUT	
		MAZKIR	11.00 hodin
25. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
26. 5.	sobota	NASO 4M 4,21–7,89 hf: Sd 13,12–25 mincha perek 1	20.30 hodin
		konec šabatu	22.00 hodin
1. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
2. 6.	sobota	BEHAALOTCHA 4M 8,1–12,16 hf: Za 2,14–4,7 mincha perek 2	20.40 hodin
		konec šabatu	22.11 hodin

V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,

mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.

Večerní bohoslužby se zde konají 4. 5. v 19.30 a 19. 5. v 19.30 hodin.

Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

V pondělí 21. 5. ranní bohoslužba v 8.50, mazkir v 10.45.

Bejt Simcha

V sobotu 12. května od 10.30 hodin proběhne ranní šabatová bohoslužba.

V neděli 20. května od 18 hodin proběhne oslava svátku Šavuot.

Rodinná bohoslužba – kabalat šabat pro děti i dospělé se koná v pátek 25. května od 18.30 hodin.

Kabalat šabat každý pátek od 18.30 hodin.

ŘEŠIT NEMOŽNÉ

Rozhovor s komentátorem Zbyňkem Petráčkem

RNDr. **ZBYŇK PETRÁČEK** (nar. 1959 v Praze) vystudoval v letech 1978–1983 geografii na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. Před listopadem 1989 byl signatářem Hnutí za občanskou svobodu, podepsal Chartu 77, přispíval do samizdatového tisku, působil jako redaktor magazínu *Revolver Revue* a novin *Sport*. Byl u zrodu týdeníku *Respekt*, v letech 1990–2007 v něm pracoval jako komentátor a vedoucí zahraniční rubriky, v letech 1990–2001 byl zástupcem šéfredaktora. Od roku 2007 je komentátorem deníku *Lidové noviny*, od roku 1997 píše měsíční komentáře pro *Rch*.

Společně s Jaroslavem Jírů a Janem Jůnem získal Cenu Ferdinanda Peroutky za rok 1999. Je považován za jednoho z nej-systematičtějších a nejlépe informovaných pozorovatelů a komentátorů dění v Izraeli.

Zbyňku, v jaké kondici se nachází čerstvý sedmdesátník a s jakými interními problémy se musí potýkat?

Tak to je otázka spíše pro premiéra Netanjahu, který bude čerstvým sedmdesátníkem za rok. Ale vážně, s tou kondicí záleží hlavně na úhlu pohledu. Na tom, zda člověk tu perspektivu sestavuje sám podle různých kritérií včetně čísel, nebo zda si do ní spíše promítá nějaké vlastní nostalgie, ideové či osobní fanouškovství a předpojatosti.

Podle čísel – ekonomických, demografických, vědeckotechnických, počtu patentů a tak dále – je na tom Izrael velmi dobře. Zařadil se mezi světovou špičku, je členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD, 35 nejvyspělejších západně ukotvených států světa). V oborech, jako jsou informační technologie, patří k úplné špičce.

Ale poměruje-li se to něčím, jako je nostalgie, může to vyznít jinak. Izrael už nepatří k zemím, jimž západní svět morálně fandil jako slabšímu proti silnějším. Není v pozici toho, kdo si jako malá zemička s milionem či dvěma miliony obyvatel musel zajistit přežití důvtipem, morálkou či intelektuálními výkony. V pozici zemičky, jejíž lídři pak dostali Nobelovu cenu míru za odvahu pro experiment se státem pro Palestince. Zpětně ta doba může na leckoho působit jako ztracený ráj. Dnešní establishment se experimentům vyhýbá. Skončila éra, kdy v politice soupeřily silně

osobnosti a strany levice a jejich protějšky z pravice. V tomto smyslu působí dnešní izraelská kondice jako spíše mdlá a intelektuálně neinspirativní.

Je samozřejmě otázka, kolik voličů chce Izrael jako morální „světlo národům“ – s tím, že to přináší rizika. A kolika je bližší pozice „světla národům“ na poli informačních technologií, genetiky, umělé inteligence a podobně – s tím, že na poli bez-

Foto Vladislav Jandjuk.

pečnosti se riskovat nebude. Co se týče naléhavosti interních problémů, měřítkem může být síla politických demonstrací. Doby, kdy za války v Libanonu demonstrovalo proti Arielu Šaronovi 400 tisíc lidí, desetina celé populace, jsou dávno pryč. Dnes se proti vládě masivně nedemonstruje, což patří k odpovědi na otázku interních problémů i kondice státu.

Hodně se mluví o tom, že izraelská společnost je velmi rozdělená na mikrokosmy či názorové bubliny. Stejným problémem však trpí i společnosti v Evropě či USA. Do jaké míry jsou izraelské „bubliny“ jedinečné?

V hledání jedinečnosti jsem dost skeptický. Já vidím spíše podobnosti a pokládám to za jednu z velmi neblahých stránek globalizace. Stačí se podívat, jak se chovají party těch, kteří se pokládají za politicky poražené. Prakticky si nedokážou připustit, že ten „Démon“ – ať už se jmenuje Donald Trump, Miloš Zeman, Viktor Orbán či Benjamin Netanjahu – mohl vyhrát férově, neboť to chtěla většina voličů. Raději hledají vinu tu v „cinknutých“ volbách, tu

v ruských hackerech, tu ve vlivu propagandy, fake news či ideodiverzních centrál. Jestli se Izrael nějak odlišuje, tak snad pouze v tomto. Jsou tam aféry s nelegálním financováním volebních kampaní, ale ještě jsem nezaznamenal, že by někdo porážku sváděl na zahraniční propagandu.

Jenže to hlavní mi připadá společné. Poražení se snaží hledat či konstruovat nějakého Antitrumpa, Antizemana, Anti-orbána či Antibibiho. Ale čím víc se o to snaží, tím víc pak autentický Trump, Zeman, Orbán či Bibi vítězí, tím víc posiluje své ego a tím víc přivádějí k šílenství soupeřící tábor. Dobře se to ukazuje v tradičních médiích, která si prostě odmítají připustit, že Démon vyhraje či odolá. Když se Miloš Zeman zamotá do smyšleného Peroutkova výroku či na Benjaminu Netanjahu prasknou nějaké „dárečky“, noviny mají okamžitě jasno, že je hotovo, a málem píše politické nekrology. Působí pak bizarně, že i renomovaný *Ha'arec*, který jinak přináší promyšlené analýzy dění u Palestinců či v Sýrii, v případě Bibiho bez rozmyslu spustí na webu „countdown“, jeho odpočítávání, i když je zřejmé, že Bibi to ustojí. V tomhle tématu noviny prostě uvízly v bublině, která musí fandit sama sobě a potvrzovat samu sebe, a nemohou jinak.

Zlepšuje se vztah mezi sekulární a ultraortodoxní společností? Nebo se propast naopak prohlubuje?

Na tohle musí odpovídat někdo místní, a ani to samo o sobě nestačí. Musí být místní a ještě s empatií překonávající předsudečné myšlení.

Já mohu zmínit, a to ještě jen zprostředkovaně, jiný, ale možná důležitější fenomén – radikální náboženské sionisty. Patří k podhoubí osadnického hnutí na Západním břehu Jordánu, nevymykají se svým vzhledem tak jako charedim, navenek de facto splývají s běžnou státočinnou populací, přitom jsou schopni měnit společnost k obrazu svému. Utkvělo mi, co o nich psal novinář Chagaj Segal: právě z tohoto názorového tábora pochází na 40 procent frekventantů důstojnických kurzů v armádě. Což je zásadní přelom oproti době, kdy důstojnický sbor tvořili lidé původem z kibuců a mošavů, jak tomu bývalo dříve.

A ve vzduchu je ještě jeden problém. Generace dětí těchto osadníků tvoří ty, kterým se říká *givonim* (mládež z kopců). Jsou to mesianisté zakládající na kopcích v teritoriích ilegální osady z karavanů. Neuznávají Stát Izrael, leč nárokuje si

jeho ochranu. Někdy dokonce napadají kamením armádu. Bude je stát považovat za významnou hrozbu? To je otázka za tím okrajová, ale může získat na brizanci.

Velkým tématem je Bibi Netanjahu. Co pro Izrael znamená a existuje někdo, kdo by ho mohl nahradit?

Tady se opět vracíme k názorovým bublinám. Někdo odpoví tak, že Netanjahuova éra umrtvila politický a vůbec veřejný diskurz v zemi. Že je to neštěstí pro Izrael i pro židovskou tradici jako takovou a potrvá dlouho, než se z toho společnost vzpamatuje. Fanoušek opačného tábora naopak připomene, že Izrael zažil po dlouhé době situaci, kdy Netanjahu po volbách sestavil vládu a ta vydržela po celý mandát. Leckomu to může přijít jako banalita, ale v zemi, kde se vlády, koalice a vládní establishmenty střídaly rychleji, než byly schopné uskutečňovat jiné než bezpečnostní programy, a kde se hrozba předčasnými volbami ozývala každý rok, má i tak banální symbolika svůj význam.

A jsme-li už u těch bublin, zmíním ještě jeden moment. Když hledám zajímavý pohled pokud možno nezatížený táborovým fanděním, často uspěju u lidí s odstupem. Tedy například u Izraelců žijících v Americe, ale sledujících domov, nebo u Američanů, kteří v Izraeli působí či tam jezdí. Mezi ně patří – z *Rch* už známi – Josi Klein Halevi, Bret Stephens nebo David Brooks. Piší tak, že vytěšňují detaily důležité pro běžný politický provoz v Izraeli, a zmiňují to podstatně.

Halevi srovnává rok 1992, kdy se demonstrovalo za prolomení vztahu k Palestincům, a dnešek, kdy se velké protivládní protesty nekonají. Brookse mám rád už proto, že i když se na stránkách *The New York Times* prohlašuje za antitumpovce, vždy uvažuje, kde „my“ – tedy antitumpovci – děláme chybu. Netanjahua nehodnotí jako Démona, ale jako muže obezřetnosti. Jako toho, kdo si uvědomuje situaci země, v níž hloubky pádů bývají větší než výšky vzestupů, proto i ceny za omyl bývají větší než eventuální zisky z úspěchů. A co se týče náhrady za Bibiho, k tomu jsem nedávno citoval Stephense též z *The New York Times*. Podle něj Izraelci vědí, že dlouhodobě je oddělení od Palestinců nevyhnutelné, ale nyní je mír s nimi nemožný. Takže ať už bude Bibiho nástupcem kdokoli, v této politice bude muset pokračovat, tvrdí Stephens. A já se k němu připojím, protože on do toho jako bývalý šéfredaktor *Jerusalem Postu* vidí líp, že.

Novinářům se vytýká, že je zajímaví jen zprávy špatné. Jaké hlavní dobré zprávy byste z posledních, dejme tomu, dvaceti let zdůraznil?

No, tak první, co člověka napadne, vyznívá trochu cynicky. A sice, že dobrou zprávou je už to, že když média informují o teroru, první asociací už dlouho není Izrael. Jsou ale samozřejmě i reálnější dobré zprávy, ale ty už tak atraktivní nejsou. Třeba že Izrael je v OECD, že je světovým lídrem v hospodaření s vodou, její recyklaci, odsolování mořské a podobně, že z dovozce energetických surovin se stává i jejich vývozcem (zemní plyn), že se s plnou parou pustil do modernizace železnic...

Co v současné době ohrožuje Izrael nejvíce zvenčí?

Zřejmě stále se prohlubující důsledky arabského jara. Ne přímé násilí, s tím už měl Izrael zkušenost dříve třeba skrze Hamás. Ale v posledních letech nastaly „tektonické pohyby“ v celých donedávna stabilních státech. Ze Sýrie nehrozí ani tak džihádisté jako spíše fakt, že si tam Írán systematicky buduje opěrné body a podporuje šíitské milice typu Hizballáhu.

Mění se nějak vztah k Izraeli na samotném Blízkém východě?

Ten se mění podstatně – s tím, jak se mění úhel pohledu arabských zemí. Když začaly zjišťovat, že rizikem číslo jedna jsou pro ně džihádisté, šíitské milice nebo íránské ambice, došlo jim, že Izrael je na jejich žebříčku hrozeb podstatně níže. Proto se dějí takové dříve nepředstavitelné věci, jako je výměna zpravodajských informací mezi Izraelem a Saúdskou Arábií nebo fakt, že Saúdové přes svůj vzdušný prostor pouštějí letadla mířící do Izraele.

A jakým směrem se vyvíjí vztah k Izraeli ze strany Evropy – a Ruska?

Ze strany EU to bývá takové obojaké. Slovně se zdůrazňuje spojenectví. Autenticky to vyznívá z pochopitelných důvodů hlavně z Německa. Právě před deseti lety vystoupila v Knesetu kancléřka Merkelová a zcela jasně prohlásila, že bezpečnost Izraele patří ke státnímu zájmu Německa. Ale pod touto oficiální rovinou se nyní objevují různé myšlenkové proudy zvláštního ražení. Pro jisté pokrokáře, kteří vidí ztělesnění zla v pravocivosti jako takové, je Izrael reprezentantem „pravocivého populismu“. A čím více je v EU včetně

Německa muslimů, tím více je tam zároveň lidí, kteří nepocitují vůči Izraeli ani vinu, ani pocit odpovědnosti za ni. Naopak si připadají jako oběti Izraelců, ba Židů vůbec a dávají to nevybíravě najevo. Kam až tento vývoj povede, je těžké dohlédnout.

Ve srovnání s tím je vztah k Rusku racionálnější. Netanjahu nemá problém s Putinem komunikovat a domlouvat se, aby přešel vzájemným kiksům v Sýrii. Také se dosud nestalo něco takového, jako když Turci sestřelili ruské vojenské letadlo. Ale emoce, natož spojenectví v tom vztahu nejsou. Ve zkratce: Rusové nechají Írán stavět v Sýrii své základny a Izrael nechají tyto základny v případě potřeby bombardovat.

Existuje na světě stát žijící v podobných podmínkách a podobně „na očích“?

Asi ne, ale s tím se nic nenadělá a trvá to už sedmdesát let. Ostatně i proto má OSN dvě agentury pro uprchlíky – jednu pro Palestince a druhou pro „zbytek světa“.

V době kulatých výročí se hodně mluví o československo-česko-izraelských vztazích a o jejich podobnosti. Mohl byste tyto podobnosti shrnout, ale zmínit také rozdíly (v historickém vývoji, společnosti)?

To je fakt doložený v mnoha rovinách. Svou roli tu hraje i to, že Židů bylo v českých zemích relativně málo, takže ani nemohly vzniknout takové tenze jako třeba v Polsku. A pak i to, že nejhorší doba přišla s nacistickou okupací, kdy odpovědnost padala na Německo, zatímco etničtí Češi i Židé se cítili jako oběti, ač s různou mírou ohrožení. Ale nebyla tu domácí vyslovené pachatelství odpovědnost v tom smyslu, jak se vyčítá třeba Slovensku nebo i vichistické Francii. Dokonce ani antisemitské rysy procesu se Slánským nedokázaly přehlušit legendu masarykovského Československa, které bylo vstřícné vůči Židům před válkou i vůči Izraeli při válce za nezávislost v roce 1948.

A to se táhne až dodnes. Pro ilustraci: Když se v nějaké zemi EU konají volby, které mají ustavit nový vládní establishment, v Jeruzalémě se spekuluje, zda ten establishment bude vůči Izraeli vstřícný, či přísný. Ale v českém případě se moc spekulovat nemusí. Vyjde to nastejno, ať vyhraje pravice, levice či někdo jiný. Za čtvrtstoletí samostatného Česka tu vzniklo dost vlád, na které se z různých důvodů nadávalo, ale nikdy tu nevznikla vláda, která by nebyla více či méně vstřícná k Izraeli. (pokračování na str. 11)

MÁME TOHO DOST

Britští Židé versus Jeremy Corbyn

Sedmdesát let od svého vzniku neřeší Izrael jen domácí problémy, vleklý konfliktní stav s Palestinci a výhrůžky vyhlazením ze strany Íránu; zhruba od počátku tisíciletí a v souvislosti s druhou intifádou sílí takzvaný nový antisemitismus, zaměřený na systematickou kritiku Státu Izrael, jež přechází často v protizidovství. (K určení povahy textu či projevu se doporučuje použít test tří D, tedy podrobit ho analýze, zda je v něm Izrael demonizován, jeho právo na existenci delegitimizováno a zda v rámci kritiky není použito jiné měřítko, než by bylo užito pro jinou zemi, tedy dvojí metr.) Nový antisemitismus je nejsilnější v muslimských zemích, ale také v řadách americké a západoevropské levice, v jejich médiích a na univerzitních kampusech. V Evropě v něm v současné době vynikají špičky britské Labour Party. Jelikož se nedávno vyhrotilo dlouhotrvající napětí mezi vůdcem britských labouristů Jeremym Corbynem a místním židovským společenstvím, zaměřme se na britskou levicu podrobněji. Nebezpečné a záludné teze, které vyznává, se neliší od jejích kolegů v jiných zemích – jen je o nich teď více slyšet.

„NAŠE STRANA“

Britská Labour Party (LP) je strana s dlouhou tradicí členů a příznivců z řad menšin, její snaha o sociální spravedlnost lákala židovské Brity, považovali ji za „svou“ stranu. Labouristé podporovali sionismus, roku 1948 to byla právě labouristická vláda, která bez problémů uznala zrod izraelského státu, a veškerá britská legislativa, týkající se boje s rasovou diskriminací, vznikla v obdobích, kdy vládlí labouristé. O to více židovské členy a příznivce Labour Party bolí trend, který ve straně výrazně sílí od zvolení Jeremyho Corbyna do čela strany na podzim roku 2015. Připomeňme, že samo jeho zvolení bylo velké překvapení, neboť Corbyn byl považován za outsidersa, za příliš levicového pro řadové voliče LP a svou kandidaturu oznámil pozdě. Šikovným marketingem a nespelnitelnými sliby o zlepšení životních podmínek mladých však dokázal přitáhnout řadu nových voličů, kteří hromadně vstoupili do strany jen proto, aby ho volili; podpořily ho i odbory. Jak napsal novinář Jonathan Freedland, „díky Corbynovi LP posiluje, neboť přitahuje mnoho levičáků, kteří ji v minulosti odmítali, nebo ji do ní ani ne-

byli přijati. Mezi nimi je řada lidí, kteří nenávidí Židy.“ Ve strategii nespelnitelných slibů Corbyn pokračuje: slibuje například hromadnou dopravu pro lidi pod 25 let zdarma. Dochází tak k paradoxnímu úkazu, že ačkoli je protievropský a podporuje odchod Británie z Evropské unie, mají ho v oblibě mladší ročníky, tedy ti, kdo brexit neschvalují.

PROBLEMATICKÁ MINULOST

Po Corbynově zvolení se britští Židé, liberální demokraté, ale i řada samotných členů Labour Party zděsili – Corbyn se mezi zasvěcenými rozhodně netěšil pověstí seriózního a zodpovědného politika, spíše poněkud výstředního rebela. Narodil se roku 1949, nedokončil univerzitní studia, v 17 letech vstoupil do Labour Party, která se stala jeho životem i živobytím. V roce 1974 byl zvolen zastupitelem v londýnském obvodu Haringey, kde zasedal až do roku 1983, kdy

Jeremy Corbyn při jedné z protizraelských demonstrací. Foto archiv.

se stal poslancem za obvod Islington North a členem parlamentní skupiny představující levicové křídlo LP. Angažoval se proti válce v Iráku, proti jihoafrickému apartheidu, stal se členem řady odborů a organizace Amnesty International. Vybíral si problematrické favority, které spojovala protizápadní, protizraelská a proruská orientace: vyjádřil podporu Fidelu Castrovi a Hugu Chávezovi; hájil členy Irské republikánské armády i organizace Hamás a Hizballáh (které nazval svými přáteli); léta podporoval propalestinskou skupinu v čele s popíračem šoa Paulem Eisenem (skupinu, kterou i sami propalestínští aktivisté považují za problematickou); byl členem antisemitských

propalestinských facebookových skupin. Veškerou tuto zátěž si přinesl do funkce vůdce britské opozice, a jak se ukázalo, nehodlal se s ní nijak vypořádat. Naopak: v Labour Party se pod jeho vedením a s přílivem nových členů dostal ke slovu jak klasický antisemitismus, tak protizidovství spojené s kritikou Izraele. Na sociálních sítích členů padaly urážky typu „Židé mají dlouhé nosy“, Izrael je „utlačovatel“, který „se zřejmě učil od Hitlera“, docházelo k urážkám Židů ve studentských labouristických skupinách. Případem sám pro sebe je bývalý londýnský starosta, „rudý Ken“ Livingstone: ten se zase nechal slyšet svým výkladem systematického vyvraždění evropských Židů, a sice že „než se Hitler zbláznil“ a zahájil holocaust, podporoval sionismus. V nedávné televizní debatě vystoupil Livingstone na téma, jak „je využit holocaust k utlačování druhých“.

Euan Philipps, spoluzakladatel skupiny Labour proti antisemitismu (tvořené zhruba 1200 bývalými i současnými členy LP, s židovskými kořeny i bez nich) mluví o důvodech, proč rezignoval na svůj post

předsedy místní organizace LP. Hovoří o „institucionalizaci“ antisemitismu ve straně, která se projevuje nepřátelskou protizidovskou atmosférou na stranických sjezdech, při nichž účastníci tleskají antisemitským narážkám a nechybějí tam projevy zpochybňující holocaust.

Nejkřiklavější případy byly po velkém nátlaku potrestány pozastavením členství; členům pak bylo v rámci velmi uhlazené a v podstatě nic neříkající zprávy o stavu strany doporučeno upustit od rasistických a antisemitských projevů. V lednu 2018 Corbyn přeorganizoval orgán, jenž má ve straně mj. dohlížet na disciplínu tak, že do něj dosadil své lidi. Sám proti antisemitis-

mu ve vlastních řadách nikdy veřejně nevystoupil a jasně a otevřeně se od něj nedistancoval.

V souvislosti s touto Corbynovou „pasivitou“ je třeba zmínit jedno důležité jméno, a sice muže, který patří ke Corbynovým nejbližším spolupracovníkům, jeho spřízněnce volbou přátel i nepřátel – novináře Seamuse Milnea.

SEAMUS MILNE

Seamus Milne se stal po Corbynově volebním vítězství stranickým ředitelem pro ko-

„Máme toho dost!“ Břežnová demonstrace v Londýně. Foto archiv.

munikaci a strategii. Narodil se roku 1958, vystudoval filosofii, ekonomii a politologii v Oxfordu, poté se stal obchodním manažerem listu *Straight Left*, měsíčníku, který od roku 1979 vydávala prosovětsky orientovaná část britské komunistické strany. Sám Milne v komunistické straně nebyl, je však (stejně jako Corbyn) považován za příslušníka krajně levicového křídla labouristů. Z komunistických novin přešel do listu *The Economist* a roku 1984 zamířil do deníku *The Guardian*, v letech 2001–2007 vedl rubriku komentářů. V *Guardianu* působil až do roku 2015. Během své komentátorské éry se profiloval jako velký kritik USA, Západu a Izraele.

Došel tak daleko, že o útoku z 11. září 2001 napsal, že si ho USA způsobily samy svou politikou na Blízkém východě; a za ruskou invazi na Krymu a východní Ukrajinu viděl ruskou (a zřejmě zcela oprávněnou) reakci na to, že ukrajinský premiér Jaceňuk měl požádat NATO, aby se Ukrajina stala jejím členem. Milneova charakteristika NATO je vůbec zajímavá, citujeme z komentáře k válce na Ukrajině (viz *Far from keeping the peace, NATO is a threat to it*, 3. 9. 2014): „Namísto toho, aby udržovala mír, Severoatlantická aliance byla příčinou eskalujícího napětí a války. Tak to

bylo vždycky od chvíle, kdy byla NATO roku 1949, na vrcholu studené války, šest let před vznikem Varšavské smlouvy, založena, údajně jako obranná dohoda proti sovětské hrozbě. Často se tvrdí, že Aliance udržela 40 let mír v Evropě, ve skutečnosti však neexistuje nejmenší důkaz, že by Sovětský svaz kdy zamýšlel útočit.“ O ruských tancích v Maďarsku, v Praze či v Afghánistánu Milne taktně mlčí.

V komentáři psaném v době války v Gaze v létě 2014 účtuje mj. s Balfourovou deklarací (z oslavy k jejímu 100. výročí se Corbyn ostatně omluvil) a prohlašuje: „Protože dohoda z Osla z počátku devadesátých let nedokázala vytvořit palestinský stát na Západním břehu a v Gaze, jak měla určeno, Izrael kolonizoval, bombardoval a opakovaně vpadával na palestinská území, která ilegálně okupuje (spolu se Sýrií a Libanem): v letech 2002, 2006, 2008 a 2012. Ospravedlnění je vždy

totéž: zajistit bezpečnost okupanta před odporem okupovaného a blokadou uzavřeného obyvatelstva.“ Milne samozřejmě neuvádí žádný kontext těchto „vpádů“: jinak by musel mnohé dodat. Třeba to, že hned k první „izraelské agresi“, kterou zmiňuje, operaci Obranný štít v dubnu 2002, došlo po osmnácti měsících krvavé palestinské intifády, dlouhé řadě sebevražedných pumových atentátů namířených proti izraelskému civilnímu obyvatelstvu (mezi oběťmi byly i děti) a výstrahách palestinské samosprávy. Teze, že bránit se mohou jen obyvatelé Gazy, ale nikoli Izrael, na který rakety z Gazy padají, patří k úhelným kamenům Milneových textů. Roku 2012 napsal: „Obyvatelé Gazy jsou okupovaným národem a mají právo na odpor, včetně ozbrojené síly (ale bez civilních cílů).“ Rakety z Gazy létají ale především na civilisty, a není možné, že to Milne neví. V jeho slovníku se také objevují slova „rezistence“ jako „historický pokrok“, což je odpor proti „imperialistickým silám“ USA a západních spojenců v Iráku a Afghánistánu; a „katastrofa“, která nastala po rozpadu Sovětského svazu v důsledku Gorbačovovy perestrojky. Corbynovým hlavním poradcem je tedy bezskrupulózní obhájce totalitárních režimů a demagog.

Naposledy mohli jeho vliv na Corbyna Angličané „ocenit“ nedávno, po útoku nervovým jedem na bývalého agenta Skripala. Zatímco premiérka Mayová (spolu s dalšími evropskými představiteli) útok odsoudila jako ruskou agresi proti britským občanům, Corbyn požadoval „spolehlivý důkaz“ a „dialog s ruskou stranou“, takže jeho vlastní spolustraníci a kolegové ve sněmovně museli své prohlášení na podporu premiérky vydat bez jeho podpisu.

DEMONSTRACE „ENOUGH IS ENOUGH“

Koncem března, tedy 2,5 roku po Corbynově zvolení, po mnoha případech, kdy na upozornění na problémy Corbyn nereoagoval nebo reagoval jen jejich „zametáním pod koberec“, se britští Židé rozhodli dát své znepokojení najevo razantněji a vyšli do ulic. Poslední kapkou byl fakt, že Corbyn hájil antisemitské graffiti na zdi ve východním Londýně (prohlásil, že na zběžný pohled si ničeho nepatřičného nevšiml). Teprve pak, po veřejné ostudě, demonstraci na Parliament Square pod heslem „Máme toho dost“, jíž se zúčastnilo na 1500 lidí, pravil, že mu je „upřímně líto“ bolesti způsobené „hnízdy antisemitismu“ v Labour Party. Dodal, že jako celek však labouristé antisemitismus zavrhuje, a prohlásil: „Jasně říkám, že nebudu tolerovat žádný druh antisemitismu, který existuje v našem hnutí nebo kolem něj.“

V rozhovoru pro list *Jewish News*, který se konal několik dní po demonstraci, Corbyn opakovaně ujišťoval redaktora o svém odhodlání bojovat s rasismem a antisemitismem. Na otázku, jak je možné, že nazval „respektovaným občanem“ Ráida Saláha, palestinského šejka, který byl v Británii obviněn z toho, že šíří nařčení z rituální vraždy, a pozval ho na čaj do parlamentu, odpověděl, že ho vnímá „jako důležitou postavu izraelsko-palestinského společenství“ a že spolu probírali „možnosti míru a dvoustátního řešení blízkovýchodní krize“. V podobném úhybném duchu se nesly další odpovědi, takže není divu, že čtenáři mohli nabýt dojmu, že Corbyn sice „umí mluvit“, ale nemluví upřímně.

PESACH S JEWIDAS

Týden po rozhovoru se šéf Labour Party zúčastnil pesachového sederu. Bylo to poprvé, kdy na nějakou židovskou oslavu přišel. Jenže – z možných londýnských komunit přijal pozvání od společenství s ná-

zvem Jewdas. U Corbynova výběru se zastavme, protože o mnohém vypovídá.

Jedná se o skupinu, kterou lze charakterizovat jako židovské anarchisty. Jejich akcí se účastní hlavně mladí radikální levicově, protimonarchisticky a protiizraelsky orientovaní Židé, kteří stojí v opozici proti oficiálnímu židovskému establishmentu, tedy židovským zastřešujícím organizacím, jako je Board of Deputies (který posměšně nazývají Bored of Deputies) a Jewish Leadership Council. Jewdas působí od roku 2006, její členové zprvu organizovali celkem vtipné recesistické kulturní akce v East Endu, postupně se jejich akce zaměřily političtěji: na podporu muslimských imigrantů, ale současně se čím dál ostřeji vymezovaly proti Izraeli. Na svých webových stránkách například hlásají „oddanost idejím mezinárodní spravedlnosti spíše než kmenové příslušnosti“, přičemž kmenovou příslušností se dozajista myslí židovství či sounáležitost s Izraelem (ale to snad není s idejemi mezinárodní spravedlnosti v rozporu?). Tvrdí též, že se jim jed-

mus, když se například na rozdíl od jiných zemí Izraeli upírá právo na sebeobranu? Čtème dále: pisatel dává různé příklady a táže se, zda se jedná o rasismus: „Žádat návrat palestinských uprchlíků? V pořádku. Žádat, aby se z Izraele a Palestiny stal jeden stát s rovnými právy pro všechny? V pořádku. To není rasismus. Podporovat BDS (*hnutí žádající hospodářský, akademický a kulturní bojkot Izraele*)? Mnoho zemí podléhá sankcím, což se normálně nepovažuje za rasismus.“ Jako by představitelé Jewdas nevěděli, co by pro Izrael znamenal návrat palestinských uprchlíků (faktický konec židovského státu), jako by nevěděli, že palestinské vedení nedokáže zkrotit vražednou zášť Hamásu a Hizballáhu podporovanou Íránem ani v situaci, kdy na Izrael přímo nemohou, a jako by nevěděli, že bojkot Izraele je právě tím příkladem generalizace (neboť připisuje vinu za politiku vlády všem izraelským „produktům“), před jakým varují. Pokud takto Jewdas „školí“ své příznivce na webu, těžko od nich čekat to, že budou skutečně

dcery) projížděla centrem Londýna tři auta s billboardy nesoucími nápisy: „Labour chrání popírače holokaustu“, „Proti antisemitismu se nic nedělá“ a „Institucionální antisemitismus v Corbynově straně“.

OMLUVA SE NEPŘIJÍMÁ

„Omluva se nepřijímá.“ Tak nazvala svůj text analytička Julie Lenaržová (viz www.thetower.org) a mj. v něm napsala: „Corbynova omluvná slova znějí po pětaticetileté minulosti, v níž se setkával se smrtelnými nepřáteli židovského národa, neupřímně.“ K těm, která jsme již uvedli, připomíná navíc fakt, že zabítí Usámy bin Ládina Američany nazval Corbyn „tragédií“ (neboť ho přece měla soudit nezávislá justice), že vystoupil na jevišti s libanonským aktivistou Dijábem Abú Jahjou (který prohlásil, že v Evropě se vytvořil „kult holokaustu“), že položil věnec ke hrobu teroristy, jenž se účastnil mnichovského masakru izraelských olympioniků.

„Po celá ta léta, kdy se stýkal s teroristy, extremisty a dalšími zločinci – a vše ve jménu mírového pokroku –, se ani jednou nesetkal s izraelskými představiteli a nenavštívil Izrael,“ píše Lenaržová. A dodává: „Jeho protizápadní a protiizraelská ideologie je pevně zakořeněná v jeho politické DNA a vytvořila kolem něj kult osobnosti, v němž může antisemitismus po libosti zkvétat.“

Autorka odmítá Corbynovy neupřímné „kosmetické omluvy“ a doporučuje, co by měl udělat, aby skutečně prokázal, že svá slova o boji proti antisemitismu myslí vážně: Jet do Izraele a jasně potvrdit právo Izraele na existenci. Jednoznačně odsoudit palestinský terorismus a nazvat Hamás pravým jménem – vražednými teroristy. Realisticky si však odpovídá: „Pravděpodobnost toho, že to stane, se rovná nule. Proč? Protože Corbyn a jeho úzký okruh naprosto ignorují závažnost problému. Když se zabývali obviněními z antisemitismu, činili tak až po velkém nátlaku a tak neupřímně, že popřeli celý smysl. Labour Party bojuje za existenční identitu: buď je místem pro britské Židy, nebo domovem antisemitů.“

Zatím poslední odpovědi Jeremyho Corbyna na kritiku, protesty, mezinárodní reakce a volání po nápravě je to, že vyjádřil ochotu setkat se s představiteli hlavních židovských zastřešujících organizací. Datum stanovil na 24. dubna. Jedno je jisté: britští Židé jsou už vůči Corbynovým slibům poměrně ostražití a úhořovitě manévry jim stačit nebudou.

Alice Marxová

Inspirace filmem: tři protestní billboardy objíždějí centrum Londýna. Foto archiv.

ná o kritiku Izraele bez antisemitismu a na webu má Jewdas i návod, jak rozlišit skutečný rasismus od oprávněné kritiky. Recept je jednoduchý: nezobecňujte, berte lidi jako jednotlivce s chybami, které činí právě onen konkrétní jednotlivce (nikoli celý národ či náboženská skupina). Potud je vše jasné a srozumitelné.

Problém se však komplikuje, dojde-li na Izrael: Jewdas sice oznámí, že nelze svalovat vinu za politiku izraelské vlády na všechny „Židy“ či „sionisty“ (to by rasistické bylo), ale o klasickém testu tří D se nezmiňuje. Tvrdí: „Izrael je stát. Ve skutečnosti nemůžete být rasistický vůči státu.“ Skutečně? A nelze pokládat za rasis-

spolehlivě rozlišovat mezi oprávněnou kritikou a rasismem, a opravdu se nelze divit, že je většina britských Židů za seriózního partnera nepovažuje. To, že jsou Corbynovi blízcí, je nijak nepřesvědčilo, že vůdce labouristů hodlá skoncovat s antisemitismem ve své straně.

Britští Židé i Nežidé z řad LP i mimo ni se nevzdávají. Svolali další demonstraci, představitelé židovského společenství podali na Corbyna oficiální stížnost a žádají její prošetření. V půli dubna se uskutečnila protestní akce: Po vzoru amerického filmu *Tři billboardy kousek za Ebbingem* (v němž matka na billboardech pranýřuje neschopnost policie vypátrat vraha její

ZEMŘEL MILOŠ FORMAN

(18. 2. 1932 Čáslav–13. 4. 2018 Connecticut)

Na počátku je černá anekdota, kterou si ale nikdo nevymyslel. V malém východočeském městečku Čáslavi zatkl gestapo člověka, jenž byl členem antinacistické podzemní organizace. Nebyl to profesionál, jenom obyčejný venkovan, považoval však za svou povinnost dělat něco proti moderní bestialitě. A protože to nebyl profesionální spiklenec a protože z rukou gestapa se mu dostalo různých ukázek té bestiality, napadla ho myšlenka, o níž se domníval, že je chytrá. Gestapo chtělo znát jméno jeho spojky v síti organizace, a on jim je tedy řekl. Jenomže jmenovaný neměl s organizací nic společného, a zatčený venkovan jednal podle přednacistických představ o policii. Domníval se, že muž, který nic neví, nebude moci nic prozradit, a gestapo ho nakonec pustí, neboť pro něj nebude k užítku. Gestapo onoho nic netušícího a nic nevědoucího muže pak skutečně zatkl. Byl to nějaký pan Forman.

Nedozvěděli se od něho nic, ale nepustili ho. Navíc s rodinou nebylo vše v pořádku po strážce rasové. Zatkl také manželku. Muž později zahynul v Buchenwaldu, žena v Osvětimi a osmiletého synka, který se jmenoval Miloš, se ujalo postupně několik hodných strýčků; mezi nimi také nějaký pan Šváb ve východočeském Náchodě.

Tento strýček byl obtlouštělý pán středního věku, vlastnil v Náchodě hokynářství a jako koníčka pěstoval v blízkých pískovcových skalách horolezectví. Byl jsem členem téhož alpinistického klubu – z lásky ne tak ke sportu jako k jedné půvabné horolezce – a občas jsem se stavoval v krámě toho hodného strýčka. Mezi sudy kyselého zelí tam sedával černovlasý chlapeček, podle strýčka velký lotr, a pozoroval zákazníky. Příliš jsem ho nevnímal a později jsem na něho zapomněl. Když pak po letech přišel do Náchoda socialismus, hodný strýček zanechal bezpracného života i horolezectví a stal se v poměrně pokročilém věku horníkem. Bylo to tvrdé, ale jeho hezká dcera se tak aspoň proměnila z dcery buržousta v dceru horníka, a to posléze umožnilo, že byla přijata na dramatickou konzervatoř. Tou dobou už chlapeček, jenž kdysi sedával mezi sudy kyselého zelí, studoval scenáristiku na pražské FAMU.

Foto David Čálek.

Někdy se mi zdá, jako by v téhle černé anekdotě, kterou si nikdo nevymyslel, byl obsažen celý Forman; jeho poetika, i jeho filosofie. Je tu krutost života, která ve filmu Hoří, má panenka tak nesmírně pobouřila některé západoněmecké recenzenty. Je tu teskná osamělost malého chlapce, obklopeného nejpřízemnějším ze všech světů, prostředím hokynářského krámu. Je tu v kostce obsažena stará historka o kruté srážce mládeže se světem dospělých, které se Forman – a to je dobře pro filmové umění – patrně nikdy nezbaví. „Kritici čekají od každého,“ řekl při natáčení filmu Hoří, má panenka, „že nová práce bude k nepoznání nová. To nejde. Člověk celý život vypráví v různých obměnách jedno a totéž.“

Jestliže člověk vstoupí do života tak jako Forman, asi to opravdu nejde. A v tomto století, v tomto kousku světa i jinde, tak vstoupilo do života příliš mnoho příslušníků jeho generace. Mimoto se svět pořád stará o to, aby formanovská historka nezbyla na aktuálnosti.

Slova Josefa Škvoreckého pocházejí z knihy *Všichni ti bystrí muži a ženy. Osobní historie českého filmu*, jež vyšla poprvé anglicky roku 1971 v Torontu, tedy dříve, než Miloš Forman natočil v Americe své nejslavnější filmy (za všechny jmenujme *Ragtime* a *Přelet nad kukaččím hnízdem*). Mezitím vyšla najevo řada skutečností o Formanových rodičích, především to, že jeho biologickým otcem byl architekt Otto Kohn (před nacisty emigroval včas do Jižní Ameriky, ale se synem se nikdy nesetkal), a že otec Rudolf Forman, skaut a benešovec, v odboji skutečně působil. O tom ovšem muž, který ho označil, zřejmě nevěděl.

Na podstatě vzpomínky to nic nemění a Škvoreckého slova platí pro všechny Formanovy snímky, které máme tak rádi. Možná by se z něj stal velký umělec zobrazující v různých obměnách střet člověka s krutostí života i lidskou osamělost, i kdyby prožil šťastné dětství. To nevíme. Při loučení s ním si ale na prapůvod onoho Formanova „jednoho a totéž“ vzpomeňme. (am)

ŘEŠIT NEMOŽNÉ

(dokončení rozhovoru ze str. 7)

Vývoj v oblasti sledujete systematicky a dlouhodobě. Jaké listy a komentáry považujete ze svého hlediska za spolehlivé a zajímavé?

O tom už jsem trochu mluvil. Ale dodám ještě jednu věc. I když redakční linie třeba *Ha'arecu* působí až umanutě protintanjuhauovsky, dobrým poznávacím znakem novin je pestrost. Takže najdu-li na webu *Ha'arecu* články starého pravičáka Mošeho Arense (92 let!), tak vím, že i když s jeho postoji nemusím souhlasit, je to signál, že ty noviny o nějakou pestrost usilují. Z reportérů mám rád Aviho Issacharoffa. Jako vystudovaný arabista píše o palestinských věcech dost věrohodně. A co se spolehlivosti týče, docela dobrou zkušenost mám se serverem Debka. Dost se na něj nadává, že je ideologicky takový či makový, že je moc blízko vládě, ale až příliš často se mi stalo, že informace, které publikoval pod anonymním odkazem „zdroje Debky“, se následně ukázaly jako pravdivé.

Co pro vás samotného Izrael znamená?

Jako pro člověka, který o Izraeli píše, je to hodně zajímavá zkumavka společenského, politického i psychologického vývoje, zkumavka emocí a jejich zvládnání, důvěry ve vlastní schopnosti a tak podobně. Švýcarsko je zkumavkou přímé demokracie, i když víme, že nelze jen tak převzít jejich několikasetletou zkušenost s referendy. Japonsko je zkumavkou etnicky homogenní společnosti, i když víme, že to nelze přenést jinam. A Izrael je zkumavkou společnosti, která se už 70 let spoléhá sama na sebe, na vlastní schopnosti, vlastní záruky, i když chce udržet „americkou bezpečnostní pojišťovnu“. Do Evropy, provázané po dávných řevnivostech a zničujících válkách spojeneckými svazky, jako je NATO a EU, není izraelská zkušenost a praxe snadno přenosná. Ale je inspirující k uvažování o možném hrozícím průšvihů a nějakém plánu B pro něj, tedy k uvažování, kterému vospělá a integrovaná Evropa už odvykla. Odvykli jsme praxi, ba i představě o ní, že přijde-li průšvih, musíme se s ním sami vypořádat. Místo toho evropskou debatu válčují vyčpělá klišé typu „společně“ či „toto je nemožné“ – třeba ve vyhrocené situaci zavřít hranice. Izrael inspiruje právě k tomu, jak lze „nemožné“ věci řešit.

Alice Marxová

PSANÍ A ČETBA

Třetí část ukázek z knihy vzpomínek Josefa Kroutvora

ČEKÁNÍ NA TIGRIDA

Schůzku s Pavlem Tigridem, po Peroutkovi nejvýraznější osobností exilu, mně v Paříži domluvil Prokop Voskovec. Psal se už konec osmdesátých let, člověk se ještě bál, ale také už nebál, s Tigridem jsem se rozhodně setkat chtěl.

Pro komunistickou propagandu představoval Tigríd nebezpečného zloducha ve službách Západu a jeho rozvědek. Média nasadila Tigridovi

jako v absurdní divadelní hře, Tigríd nakonec nepřišel. Zvedl jsem se, zaplatil kávu a šel do nejbližší telefonní budky zavolat Prokopovi. Ano, spletl jsem se, moc se omlouval, schůzka se koná až v pondělí.

V pondělí ve stejnou dobu bylo bistro plné lidí, a kdo je Pavel Tigríd, mně bylo jasné na první pohled. Poobědvali jsme, hovořili a při odchodu mně Tigríd strčil pod stolem i pár bankovek. Peníze jsem vděčně přijal a jen jsem si tak pomyslel, jak by vyváděla domácí propaganda, kdyby mě při tom přistihla.

S Pavlem Tigridem jsem se pak sešel ještě několikrát, do prestižního výběru Svědectví v únoru 1990 zařadil Tigríd znovu můj esej o střední Evropě. Těžko také zapomenout na společný oběd s Pavlem Tigridem, Bohumilem Hrabalem a Stanislasem

Pierretem, budoucím francouzským kulturním radou v Praze. Po letech normalizace mně vytrávil, *la choucroute* chutnala a voněla báječně.

POCTA JOSEPHU ROTHovi

V roce 1969, v době, kdy to bylo ještě možné, vyšel v Odeonu nevelký román *Kapucínská krypta* od Josepha Rotha. Když jsem tuto knížku dočetl, stal se ze mě přesvědčený Středoevropan. Najednou jsem si uvědomil, kam patřím a k čemu bych se měl hlásit. Roth mně otevřel oči a nabídl širší a bohatší kulturní vizi, než poskytoval obraz Československa.

Stará rakouská monarchie nebyla jen „žalářem národů“, byla také důležitým stabilizačním faktorem celé Evropy. Mnohonárodnostní říše, jakási unie před Evropskou unií, vyvažovala mocenské vztahy mezi Východem a Západem a bránila přímé konfrontaci. Za normalizace se existence střední Evro-

py stala pro mnohé z nás vyznáním kulturním i politickým. Ještě před rokem 1980 jsem napsal esej *Anekdota a dějiny*, kde se mimo jiné dovolávám Josepha Rotha jako typického Středoevropana.

První světová válka postavila bohužel monarchii do špatného světla, a není proto divu, že si Češi vymohli samostatnost a svobodu. Skoro v každé vesnici dodnes nalézáme pomníčky s dlouhou řadou jmen, mnohá jména se opakují, padli otcové i synové. Rakousko bylo pro nás morálně ztraceno, pro Josepha Rotha, haličského Žida, bylo ale jedinou vlastí, kterou měl. Roth viděl věci jinak, v širším kontextu, na Rothova slova mělo teprve dojít. Román *Kapucínská krypta* končí příchodem nacistů do Vídně a Rothovi po anexi Rakouska zbývá už jen emigrace do zatím neobsazené Paříže.

Šílené Německo, které Roth nazve „filiálkou pekla na zemi“, se řítí do zkázy a připravuje se na totální válku. Také jeho knihy, knihy židovského autora, který navíc sympatizuje se socialisty, jsou 10. května 1933 přihozeny do plamenů. Roth píše a píše, zachraňuje starý svět, zachraňuje Evropu, ale marně, ničí se i sám, upíjí se ze zoufalství. 27. května 1939 Joseph Roth v Paříži umírá jako ten poslední chudák, alkoholik, jako lidská troska, a přece velký spisovatel.

Když po listopadu 1989 padla železná opona a otevřely se hranice, má první cesta směřovala do Vídně. První nedočkávané kroky zaměřily ke Kapucínské kryptě, místu posledního odpočinku Habsburků, abych tam složil poctu Josephu Rothovi. Měl jsem jen pár šilinků v kapse, a tak jsem zkusil zamávat starou falešnou novinářskou legitimací. „Ich bin Journalist,“ pravil jsem odhodlaně. „Ach ja, aus Ungarn, kommen Sie weiter,“ odpověděl kustod s ohledem na mou výslovnost. Stal jsem se na okamžik maďarským novinářem, dokonce rád, a mohl jsem vstoupit.

Před časem, při návštěvě Paříže, jsem vyhledal café Foyot, Rothovu oblíbenou kavárnu a poslední adresu. Byl už večer, kavárna zela prázdnotou, hosté kamsi zmizeli. Nad jedním ze stolečků visela fotografie Josepha

psí hlavu, jak ale tento muž vypadá ve skutečnosti, jsem nevěděl.

Schůzka v pařížském bistro byla domluvena na pondělí a měla být spojena s obědem. Jenže Prokop Voskovec spletl datum a poslal mě do bistra už v neděli. Bistro bylo prázdné, nicméně otevřené, nikde nikdo. Chvilí jsem přecházel po chodníku, čekal na Tigrida, a když nepřicházel, vstoupil jsem dovnitř, objednal si alespoň kávu a čekal dál. Ta prázdnota a opuštěnost se mi vůbec nelíbily, měl jsem pocit, že jsem vlezl do nějaké pasti Státní bezpečnosti. Sledoval jsem vchod a čekal, kdo se objeví, kdo přijde na schůzku.

Konečně přišel první host, jakýsi mladík v módní kožené bundě. Ten to asi nebude, říkal jsem si a měl jsem pravdu, protože za chvíli přišla i jeho dívka. Postupně se objevili další lidé, asi z okolí, také turista, který měl žizeň. Čekání na Tigrida, čekání na Godota se nepovedlo, čekání proběhlo

Rotha, pozornost rakouských ctitelů. Právě zde Roth sepsal své poslední dílo – *Legendu o svatém pijanovi*.

Co ještě dodat? Snad jen to, že střední Evropa je dnes opět aktuálním tématem, ve vzduchu je opět cítit napětí mezi Východem a Západem. V době samizdatu bylo pro nás ctí připomínat kulturní odkaz střední Evropy a hlásit se ke střední Evropě jako k nedílné součásti evropských dějin a politiky. A dnes jako bychom na střední Evropu zapomněli, hlásili se jen k Západu a nechápali, kde je naše místo, kam patříme.

JAKO TEN CHROSTÍK

K psaní mě přivedl samizdat, potřeba lidského společenství. Předat zprávu, poselství, to byl hlavní účel psaní a také opisování textů. Psal jsem všechno možné, básničky, drobné prózy, eseje i zábavné proslovy na večírky. Když se pak z nastřádaných textů zrodila tlustá kniha *Fernety*, kterou mně vydal Torst, byl jsem sám překvapen.

Ilustrace Jiří Stach.

Psal jsem vždy rukou, u stolu, ve vlaku, v kavárně, v knihovně i v lese, v zaměstnání i ve volném čase. Povětšinou na čtverečkový papír, volný list nebo do malého, kapesního sešitku. Postačila obyčejná tužka a guma, ostatně rukopis byl jen polotovar, který bylo ještě třeba přepsat na stroji. Samizdaty se rozmnožovaly přes „ko-

píráky“ – více než šest, sedm průklepových papírů se do psacího stroje nevešlo. Lepší samizdaty a sborníky opisovaly zručné opisovačky, soubory se vázaly. Na konci sedmdesátých let se už samizdat proměnil v manufakturu, slušně organizovanou činnost. Nejhorší byly špatné průklepy, nad těmi si pak čtenář skutečně kazil oči. Samizdat byl jakousi posedlostí, kolektivní mánií, nebyl jsem sám, psal kdekdo a všichni jsme četli a podávali si „pod lavicí“ nějaké vzkazy. Psaní a četba spolu těsně souvisely – dnes, jak se mi zdá, tomu už tak není.

Po sametové revoluci přišly změny, samizdat ustal a přestala chut' číst. Lidé se vrhli na televizní zpravodajství a noviny. Byla to pochopitelná reakce na rukopisné poselství, slova nahradily obrázky, dokumenty a přímé přenosy. Navíc se změnil způsob psaní, na pracoviště i do soukromého domácího života vstoupily počítače. Samizdat se přes noc stal uzavřenou historií, legendou, doba už spěchala dál a měla jiné zájmy.

Počítač, přechod na novou technologii, mě zastihl v tu nejnevhodnější chvíli. Dostavily se závažné zdravotní psychosomatické potíže, zoufalé bolesti hlavy, nespavost a celková labilita. To nejhorší, co mě naprosto vykojelo a vyřadilo z normálního života, byla neschopnost číst, přečíst pár řádků. Vidění se nezměnilo, ale číst jsem

nemohl, oči byly celkem v pořádku, ale hlava nic nepřijímala.

Knihy, rukopisy, všechno psané i tištěné zůstávalo na dosah, ale jako by se mě náhle netýkaly. Četba, má nejmilejší činnost, která by mně mohla přinést úlevu, byla nedosažitelná. Pokusy nastartovat psaní s počítačem ztroskotaly, obrazovku mé oči nesnášely, trpěl jsem bolestí. Lékaři si se mnou nevěděli rady, vyměňovali brýle, ale dál do hlavy neviděli. Diagnóza se nakonec ustálila na konstatování, že se jedná o hlubokou depresi. Ztrácel jsem kontakty s redakcemi, vyhýbal se společnosti a utíkal na venkov, chodil, potřeboval jsem chodit!

Ani vůle nepomáhala, ale byla to přece jen nakonec vůle, která mě po letech přivedla opět k čistému papíru. A já začal opět psát. Depresi jsem zašlapal do země, tak hluboko, jak to jen šlo, oči se do původního stavu nikdy nevrátily. Četba je pro mě namáhavá. Jdu dál, pokračuji, píši, sem tam přečtu i celou knížku. V době neuvěřitelných technologických nabídek a možností s počítačem nepracuji, píši tužkou, gumuji. Jako bych se ve 21. století vyjadřoval klínopisem, tak vypadají mé rukopisy... Počmárané papíry pokryté klikyháky přepisuje po večerech moje žena a já jsem jí za tuto pomoc vděčný.

Psaní, rukopisné psaní, patří k mé existenci, doslova k mému tělu. Jako ten chrostík buduji schránku kolem sebe z drobných úlomků, skořápek, písku a smetí, obaluji se textem. Psaní je pro mě potřebou i návykem, existenciální i biologickou šifrou.

Morálce a principu samizdatu jsem zůstal věrný, nikdy jsem se nepovažoval za básníka ani profesionálního spisovatele, nikdy jsem se nechtěl psaním živit. Zůstávám i dnes prostředníkem, zapisovatelem okamžiků, událostí, historek a teď i svých vzpomínek. Nepíšu proto, abych psal, ale abych se mohl podílet na běhu světa, byl součástí skutečnosti. Nemám velký smysl pro fantazii. Skoro ji odmítám. Vždy jsem psal pro lidi blízké, sympatizanty, přátele, čtenáře bližní.

(Z připravované knihy vzpomínek Josefa Kroutvora, kterou pod názvem *Poletování jednoho ptáčka* chystá v letošním roce nakladatelství Torst.)

FOXTROT JAKO OSUD

O novém filmu režiséra Samuela Maoze

Výchozí bod filmu *Foxtrot*, který od dubna promítají i česká kina, shrnuje jeho oficiální anotace: Jonathan Feldman hlídá spolu se třemi dalšími mladíky opuštěný checkpoint kdesi v izraelské poušti. Od četby komiksů a poslechu starého rádia je občas vyruší projíždějící automobil či velbloud, který se po cestě líně prochází sem a tam. Mladé vojáky vytrhne z nudy až nečekaná událost s fatálními následky. Jonathanovi rodiče se mezitím v Tel Avivu snaží vyrovnat s tragickou zprávou a zjistit, co se se synem děje.

Izraelští rodiče mají s přijímáním tragických zpráv bohužel bohaté zkušenosti. Režisér k tomu říká: „Když nejstarší dcera chodila na střední školu, vždycky zaspala, a aby nepřišla pozdě, chtěla po mně, abych ji objednal taxi. Tenhle zvyk nás stál dost peněz a podle mě to bylo rozmazlování. Jednoho rána jsem se rozcílil a řekl jí, ať jede autobusem jako všichni ostatní. A jestli kvůli tomu přijde pozdě, tak ať. Aspoň by se konečně naučila vstávat včas, a třeba i po zlém. Ke škole jí jezdil autobus číslo pět. O půl hodiny později vidím ve zprávách, že se v lince pět odpálil terorista a desítky lidí jsou mrtvé. Volal jsem jí, ale mobilní operátor byl přetížený, jak se všichni snažili dovolat svým blízkým. O další půl hodinu později dorazila domů. Autobus, který vybuchl, jí ujel před nosem, a tak jela až tím dalším. A to jsem ještě považován za šťastlivce, protože mám dcery, a ne syny.“

Samuel Maoz se narodil v roce 1962 v Tel Avivu. Ve třinácti letech dostal 8mm kameru a cívkou filmu. Chtěl natočit scénu s přestřelkou, jak to znal z westernů, a tak položil kameru na koleje před projíždějící vlak. K jeho velkému překvapení se roztrátila na kousky. Jako mladý voják byl členem tankové posádky. Absolvoval střelecký výcvik, při němž střílel do sudů s benzinem, které vybuchovaly jako ohňostroj. Bylo to jako hra na pouti. Jenže když v červnu roku 1982 vypukla válka, zjistil, že střílet na lidi je hrozné.

V roce 1987 dokončil filmová studia, ale trvalo mu dalších dvacet let, než konečně natočil svůj první celovečerní film *Libanon*. Klaustrofobní drama odehrávající se v prostředí tanku během první libanonské války získalo Zlatého lva na

festivalu v Benátkách, dvě ceny Evropské filmové akademie a bylo uvedeno na desítkách festivalů po celém světě.

POMERANČE A MRTVÍ

Se svým druhým celovečerním snímkem *Foxtrot* se Maoz po devíti letech do Benátek vrátil a získal druhé nejvyšší ocenění – Velkou cenu poroty. Snímek zprostředkovává surreálnou armádní zkušenost mladých vojáků a zabývá se tématy viny, ztráty a traumatu, která se v izraelské spo-

Checkpoint kdesi v izraelské poušti. Foto archiv Aerofilms.

lečnosti přenášejí z generace na generaci. To vše originálním vypravěčským způsobem. Svou metodu vysvětluje takto: „Rozhodl jsem se vystavět příběh jako klasickou řeckou tragédii, v níž si hlavní hrdina sám přivodí svůj trest a při tom bojuje proti všem, kdo se ho snaží zachránit. Samozřejmě si neuvědomuje, k čemu jeho činy povedou. Naopak dělá něco, co se jeví jako správná a logická věc. Jenže v tom je právě rozdíl mezi obyčejnou náhodou a náhodou, která vypadá jako zásah osudu. Chaos je napraven. Trest je přesnou kopií spáchaného hříchu. V tomto procesu je něco klasického a cyklického. A je v tom také část ironie, kterou si vždy s osudem spojujeme. Chtěl jsem vyprávět příběh, jenž by měl v pokrivené realitě, kterou prožívám, prožíváme, co říct. Příběh s aktuálním posláním – lokálním i univerzálním. Příběh o dvou generacích – o dětech a vnucích těch, co přežili holocaust, z nichž všichni navíc zažili vlastní traumata během své služby v armádě. Zčásti nám tato nekonečná traumatická situace byla vnucena a zčásti jsme se jí mohli vyhnout. Je to drama o rodině, která se rozpadne a zase spojí. Konflikt mezi láskou a vinou, láskou, která se musí vypořádat s extrémně bolestivými emocemi. A stejně jako v předchozím filmu *Libanon* jsem chtěl i nadále intenzivním způsobem kombinujícím kritičnost i porozu-

mění zkoumat dynamiku mezi lidmi v uzavřené jednotce. Ve filmu je záběr, kde je vidět na monitoru notebooku smuteční oznámení a vedle stojí mísa s pomeranči. Ten záběr je příběhem mé vlasti o čtyřech slovech – pomeranče a mrtví vojáci.“

MANUÁL TRUCHLENÍ

Foxtrot se dotýká řady zásadních a citlivých témat, která zobrazuje netradičním způsobem a logicky vzbudil v některých oficiálních izraelských kruzích kritické reakce. Témata jako izraelsko-palestinský konflikt či trauma holokaustu jsou pro izraelskou kinematografii dlouhodobě ústřední a v Maozově neobvyklém zpracování a skvělém hereckém podání (Sara Adlerová a Lior Aškenazi v rolích rodičů) pronikají opravdu až do morku kostí.

Od prvního záběru filmu cítíme obrovské napětí. Týl (v tomto případě moderní Tel Aviv) a vojenská linie jsou v něm těsně propojeny: matky a otcové na své syny a dcery ve vojenské službě neustále myslí, a jakoby na fatální zprávu nepřetržitě čekali (přesně jako v románu Davida Grossmana *Žena prchá před zprávou*). Když přijdou obávaní poslové, nemusí vyslovit ani slovo a matka omdlí. Jsme svědky toho, jak rodina tragédii přijímá. Každý trpí po svém, ale současně se od každého čeká, že se podřídí jakémusi manuálu truchlení, jímž je armáda po tolika letech neustálých bojů a úmrtí vybavena. Tragikomické rysy těchto „úředních“ vstupů připomínají rané filmy Miloše Formana, stejně jako finální zvrat.

Velkou roli hraje ve filmu kamera (Giora Bejach): střídá záběry z těsných uzavřených prostor – jednotlivých místností bytu, vojenského kontejneru (noclehárny), pozorovatelny, auta – se záběry nekonečné pouště a oblohy. Navíc kromě obvyklého pohledu lze vidět protagonisty shůry, pohledem kamery umístěné nad jejich hlavou, díky kterému jejich chování připomíná pohyb laboratorních živočichů zkoumaných – kým? Snad tím, kdo o jejich osudu rozhoduje? A jak asi vypadají k smrti znudění a současně nervózní vojín z perspektivy loudavého velblouda? Má i on v jejich osudu svou roli?

Snímek *Foxtrot* určitě stojí za vidění a k jeho kladům patří i to, že na zmíněné otázky nelze odpovědět.

PAVLÍNA SCHULTZ

ZA KATKOU JUREČKOVOU

(17. 2. 1975–19. 3. 2018)

Pokaždé, když odejde blízký člověk, uvědomíme si, že odchází i kousek nás. V naší komunitě je to vždy velmi bolestné, protože nás všechny pojí vzájemný vztah, který vychází z našich prožitků a z prožitků našich rodin. A obzvláště těžké je to tehdy, když nás opustí mladý člověk.

Kateřina Jurečková byla – spolu se svou sestrou, dvojčetem, Petrou – nedílnou součástí naší komunity od samého počátku. Byla u všeho, co se nám od devadesátých let podařilo vybudovat, často jako přímá účastnice, často jako motor mnoha akcí a událostí. Vždy jsme o sobě věděli a počítali s tím, že se sejdem při všemožných oficiálních i neoficiálních příležitostech, anebo prostě jen tak, na sklenku vína...

Katka s Petrou byly zářnými příklady toho, jak se pro nás pro všechny otevřel po roce 1989 svět. Pouhý rok po sametové revoluci se dostaly na střední školu v Kalifornii, poté se vrátily do Evropy a vystudovaly hebrejštinu a arabštinu na prestižní Freie Universität v Berlíně. Odtud je další cesta vedla přímo do Jeruzaléma na studijní program Neve Yerushalaim College, aby se zas vrátily do Prahy, kde svá studia zakončily na Karlově univerzitě v oboru středovýchodních studií a hebrejštiny. Bylo proto samozřejmé, že se Katka i Petra staly jedněmi z prvních vyučujících v tehdy nově otevřené instituci Ulpan ivrit. A bez obou si nebylo možné po dlouhá léta představit provoz tehdy nově založené kanceláře izraelské letecké společnosti El Al.

Vedle těchto profesionálních aktivit se obě sestry zapojily i do práce mnoha židovských organizací a spolků. Asi nejdůležitějším z nich se stal spolek B'nai B'rith Renaissance, obnovená součást prestižní celosvětové instituce, jejíž historie sahá na našem území daleko do dob Rakouska-Uherska. Katka o tom napsala vynikající magisterskou práci, která vyšla i knižně, a v roce 2004

se pak stala jeho nejmladší prezidentkou. V téhle pozici byla celé čtyři roky a získala si velký respekt a uznání nejen u nás, ale také v zahraničí, kde se účastnila mnoha konferencí a seminářů. Mohla pokračovat ještě i v dalších letech, ale profesionální kariéra ji zavedla mimo republiku. Stala se vedoucí kanceláře českého zastupitelského úřadu v turecké Ankaře.

Foto archiv.

V diplomatických službách však nezůstala. Po návratu do Prahy se stala redaktorkou prestižního „lifestylového“ časopisu *Marie-Claire*. Její profesionální kariéra pak vyvrcholila v instituci, která organizuje pobyty amerických studentů a jejich akademické programy. V CET Prague se stala programovou ředitelkou a působila zde až do svého předčasného skonu.

Katka se zákeřnou nemocí bojovala více než dva roky. I přes náročnost léčby si pořád zachovávala obrovský optimismus a neuvěřitelně dobrou náladu, alespoň pro ty ze svého bezprostředního okolí. Nemoc ji ale nakonec přemohla a s Katkou jsme se rozloučili 21. března na Novém židovském hřbitově v Praze.

Takový odchod nás vždy zasáhne. Ale Katka by asi nechtěla, abychom příliš truchlili. Byla vždycky plná života a radosti a dobré nálady. Jako tehdy, když jsme se šli po celodenním mezinárodním setkání B'nai B'rith projít nočním Mikulovem. Zdály jsme zaslechli veselou hudbu a vydali se za zvukem.

Došli jsme k domu, u kterého bylo otevřené okno, a uvnitř probíhala hlučná oslava romské svatby. Zvali nás dovnitř, ale dveře byly zamčené. Tak jsme proskočili tím oknem. Všichni zpozorněli, přišli k nám dva starší pánové a ptali se, co jsme zač. „Já jsem prezidentka B'nai B'rith,“ řekla Katka hrdě a odvážně. Samozřejmě, že nikdo nevěděl, o č se jedná, ale když jsme vysvětlili, že je to židovská instituce, vypukl jásot a zůstali jsme až do rána...

TOMÁŠ KRAUS

ZEMŘEL JURAJ HERZ

(dokončení ze str. 3)

Byly mezi nimi horory i pohádky, veselohry i parodie i filmy, které se vracely k jeho zkušenosti z dětství. Některé byly zakázány a uloženy do trezoru, jiné nenávratně poškozeny cenzurními zákazy a střihy. Období, kdy nesměl natáčet vůbec, střídala období povolených filmů, u kterých si ovšem často vzpomeneme na jeho slova: „Jediný film, který je takový, jaký jsem ho chtěl, je *Spalovač mrtvol*.“ To byl také zřejmě hlavní důvod, proč Herz opustil v roce 1987 Československo a usadil se v SRN.

I v Německu se se svou příslovečnou pracovitostí pustil do řady projektů, natočil například dvě epizody ze seriálu o Maigretovi (*Maigret a hlava muže* – 1994, *Maigret stává past* – 1995), několik televizních filmů a také pohádky. Na jedné z nich, *Žabím králi*, spolupracoval opět po letech se svým spolužákem z DAMU Janem Švakmajerem

Po pádu totalitního režimu se Herz do Čech často vracel. Natočil tu ještě dva filmy – hororový příběh nazvaný *T.M.A.* a svůj poslední opus *Habermannův mlýn*, věnovaný osudu českého Němce ve 20. století.

V Čechách také Juraj Herz letos v dubnu zemřel. Odešel v něm autor několika filmů světové úrovně, který nesporně patří k nepominutelným osobnostem celosvětově respektované československé „nové vlny“, generace filmových scenáristů a režisérů, začínajících tvořit v šedesátých letech 20. století. Generace, která v důsledku okupace v roce 1968 a následujících

S. Milota a J. Herz, šedesátá léta 20. stol. Foto archiv.

dvaceti let normalizace přišla o tvůrčí svobodu a mnozí o možnost pracovat vůbec. I přesto však díla, která tito režiséři vytvořili, představují v historii české i slovenské kinematografie její nejslavnější kapitolu a dosud nepřekonanou metu.

Jedním z nich byl i Juraj Herz.

(jd)

DVAKRÁT O JEDNOM

Knihy o holocaustu psané z pohledu dítěte

V loňském roce u nás vyšly dvě výjimečné knihy o holocaustu: anglicky psané vzpomínky Michaela Gruenbauma zpracované spisovatelem Toddem Hasak-Lowym, které získaly v USA řadu ocenění (mj. National Jewish Book Award), a kniha Františka Tichého, ředitele pražského gymnázia Přírodní škola, jejíž žáci se pod jeho vedením léta zabývají dětskými vězni v ghettu Terezín (autor získal letošní cenu Magnesia Litera za knihu pro děti). Obě jsou zajímavé tím, že jsou psány z perspektivy chlapců, pro něž byla válečná doba současně dobou dospívání a zrání. Základním pojmem a dějovými liniemi jsou si knihy podobné, v mnohém se liší. Jeden je psaný z perspektivy nežidovského dítěte, druhý s autentickou zkušeností židovského chlapce. A obě lze čtenářům (nejen dětským) určitě doporučit.

S PŘÁTELI ZA VĚČNOST

Tichého kniha vychází z příběhu vlastní rodiny, dlouholeté pedagogické praxe, hluboké znalosti tematiky i velmi niterného vztahu k ní. Základním tématem jeho příběhu není „jen“ holocaust, ale přátelství. A to přátelství v tom nejsilnějším smyslu, kdy při kamarádech stojíme, i když jde o život, až „za věčnost“.

Příběh vypráví nežidovský chlapec Honza, kterému nacisté uvěznil a popravili otce za účast v odboji (zde autor vychází z příběhu svého prastrýce, jehož dopisy v textu cituje). Současně spolu se spolužákem Matoušem (inspirovaným jedním z žáků Přírodní školy) řeší problémy, které čím dál víc doléhají na jejich židovské přátele ve škole – hlavně Petra Ginze. Životu a textům tohoto všestranně nadaného chlapce, kreslíře, spisovatele a šéfredaktora terezínského časopisu *Vedem* věnoval Tichý už svůj předchozí text (*Princ se žlutou hvězdou*) a v této knize využívá své znalosti o něm jako inspiraci ke stvoření věrohodné postavy.

Když židovské kamarády vyloučí ze školy, snaží se Honza s Matoušem dělat „jakoby nic“, jenže to tak úplně nejde. K nejlepším částem knihy patří ta, kdy jde Honza s Petrem na procházku: on i přes všechny útrapy alespoň prochází ulicemi či jede tramvají s naprostou samozřejmostí, Praha je stále „jeho

město“; Petr je neustále ve střehu, musí myslet na to, co všechno se svou žlutou hvězdou nesmí. A pak část, kdy si Matouš s Honzou, aby byli jako Petr, připnou žlutou hvězdu: okamžitě poznají, zač je toho loket. Děj graduje, Petra čeká deportace do Terezína, před níž se ho ještě Honza pokusí zachránit. V chlapecké logice, v níž není nic nemožného, se pak přátelé rozhodnou Petra osvobodit v Terezíně a Honza tam s tímto úmyslem pronikne. Autor tak dává pohledem zvenčí nahlédnout do chodu chlapeckého domova L417 i organizace celého ghetta s jeho kasárnami a zařízeními, přičemž do děje zasazuje autentické postavy (kromě nadaného básníka Hanuše Hachenburga a dalších přátel, mj. Jiřího Bradyho a Kurta Kotouče, i vychovatele, učitele, lékaře atd.). I tady funguje jeho pohled: Honza je sice v ghettu, ale v hloubi duše ví, že v něm vlastně není, a o to větší je jeho (i čtenářova) bezmoc, když nemůže nic dělat.

Tichého próza je psaná v nejlepším duchu skautských příběhů, a jakkoli některé dialogy znějí možná až příliš literárně, dokázal vystihnout to podstatné, čtenáře zaujmout i nenásilně poučit. Tomu pomáhají i stručné medailonky skutečných postav, které ho inspirovaly, i odkazy na tematické weby (včetně přístupu k časopisu *Vedem*).

Transport za věčnost vydalo v pěkné grafické úpravě a s ilustracemi Stanislava Setinského nakladatelství Baobab.

NĚKDE JEŠTĚ SVÍTÍ SLUNCE

Vzpomínky Michaela Gruenbauma, které vydalo nakladatelství P3K, vypráví Míša, tedy chlapec narozený roku 1930 v Praze v rodině učitele a aktivního člena pražské židovské komunity dr. Karla Grunbauma, jeho ženy Margarety, kteří měli ještě dceru Mariettu. Rodinu potkal osud tisíců jejich souvěrců, v jejím případě však byl horší o to, že otce nacisté zatkl za činnost v odboji v roce 1941, věznili ho a umučili v Malé pevnosti v Terezíně. Matku dopravili s dětmi do ghetta v listopadu 1942. Při vši hrůze měla to štěstí, že rodinu do jistě

míry chránila manželova pověst, ale jak se nakonec ukáže, dokázala děti díky své energii, vynalézavosti a vytrvalosti před nejhorším, tedy před další deportací na východ, uchránit i sama.

Hned na začátku vyprávění Míša pochopí, že nastává peklo: když 15. března 1939 pozoruje pochodující vojáky, spatří na protějším balkonu manžele, kteří se drží za ruce a skočí dolů; vojsko dál pochoduje kolem jejich mrtvých těl. Následují další rány

– vystěhování z bytu, omezené možnosti pohybu po městě, desítky zákazů a příkazů, ponižování a hlavně otcova smrt. Nacházíme podobné situace jako v Tichého knize, ovšem z opačné a prožitě perspektivy: když se Míša rozhodne jít do kina, odstraní z kabátu židovskou hvězdu. Jenže celé představení tak trpí, že se strachy nedokáže soustředit.

Vše se valí rychle za sebou, v listopadu 1942 přichází nevyhnutelně deportační výzva. Míšova pozorování jsou věčná, nesentimentální. Autor například vystihuje ve zkratce atmosféru shromaždiště u Veletržního paláce: „Není tu absolutně co dělat. Akorát držet čurání, co nejdéle to jde. Před snídaní jsem napočítal do 429.“ S Míšou se setkáváme s chlapci z domova L417, s kamarády Nešarimy (mj. s Tommym Karasem, jemuž je české vydání věnováno), prožíváme představení opery *Brundibár*, fotbalová utkání, okrašlovací akci i deportace kamarádů. Vrcholem knihy je příběh jejich zachránění z transportu – za něž mohou poděkovat úsilí své matky a její nepostradatelné medvědky. Ostatně – první verzi knihy napsal Gruenbaum z pohledu téhle hračky. Knihu doplňuje fotografická příloha, jež zahrnuje i lístky z památníku psané Míšovými kamarády, lístek od tety Louisy, z něhož díky domluvenému znamení matka pochopila, že deportace z Terezína znamená její smrt, i lístek o vyjmutí z transportu pro Míšu, jeho matku a sestru. Malé lístky, které vydají za tisíce slov.

ALICE MARXOVÁ

(František Tichý: *Transport za věčnost*, vydalo nakl. Baobab v Praze roku 2017, 240 stran; Michael Gruenbaum, Todd Hasak-Lowy: *Někde ještě svítí slunce*, vydalo nakl. P3K v Praze roku 2017 v překladu Jiřího Zbořila; 302 stran.)

KRÁL HOŘKÉHO SMÍCHU

K jedenáctému románu Davida Grossmana

Davida Grossmana (nar. roku 1954 v Jeruzalémě), klíčového izraelského prozaiika starší generace, není třeba českým čtenářům dlouze představovat. Byly už přeloženy jeho romány *Viz láska*, *Mít s kým běžet* a *Žena přechá před zprávou* a také kniha pro děti *Pohádky pro Itamara a Rúť*. Teď k nim přibyl i titul *Přijde kuň do baru*: autorova v pořadí jedenáctá próza, která mu loni vynesla prestižní Mezinárodní Man Bookerovu cenu s tím, že porota ocenila zejména Grossmanovu ochotu citově i stylisticky riskovat. Próza často chápaná jako alegorie, jejíž hrdina – stárnoucí komediant Dovík – se spisovatelem kromě iniciál DG zjevně sdílí bolest, přičemž oba se jako umělci snaží svou tvorbou odkrýt krutou pravdu, kterou obecnost ani čtenáři nechtějí slyšet. I když: je to ještě vůbec próza?

ZA HRANICE ŽÁNRU

Jednoho horkého srpnového večera se na klubové scéně současného izraelského maloměsta na dvě hodiny objeví zatrpklý Dov, který se sám ironicky tituluje jako Dovík a který ze sebe sype převážně laciné a veskrze hodně politicky nekorektní vtipy. Nešetří v nich nikoho: ani osadníky, ani liberály, ani Židy a ani Araby. S obecností, které čeká smích a uvolnění, střídavě flirtuje a střídavě ho uráží, po chvíli ale začne přerývaně líčit podivný příběh o prvním pohřbu, kterého byl svědkem. Divákům tuhne úsměv na rtech a nespokojení jedinci, páry i skupinky během představení odcházejí – až v tomto klaustrofobním prostředí nakonec zůstane jen Dovík a druhý vypravěč. Tím je jeho kamarád z dětství a nyní vážený soudce na penzi, který si jako jediný uvědomí, že má zpovídatěcímu se Dovíkovi, který nemilosrdně účtuje s vlastním životem i s celou traumatizovanou společností, sehrát roli svědka.

Celý text má tak výrazný rozměr, řekněme, fyzický, protože se zachycením dvou monologů a reakcí publika blíží divadlu. (Ostatně jak při své nedávné návštěvě Prahy poznamenala dramatička Hadar Galronová, v Izraeli byl s minimálním obsazením a obrovským úspěchem uveden i na scéně.) Cíleně proto není členěn na kapitoly a nepracuje ani s uvozovkami – a jako by přímo vybízí k tomu, aby

byl čten nahlas. To více než jindy odpovídá Grossmanovu přesvědčení, že jazyk literatury se má blížit hudbě. Zároveň však do kontextu dosavadních spisovatelových děl něčím hladce zapadá. I tady se totiž autor zabývá zděděným traumatem druhé generace: jak se postupně vyjeví, matka malého Dovíka, zamlklá žena paradoxně manuálně pracující v továrně na munici, přežila holokaust a pokusila se o sebe-

vraždu, a on ji chtěl svými žerty a chozením na rukou před vzpomínkami na Evropu chránit. A přitom se vyhnout rukám hněvivého otce i šikanujících spolužáků – a vlastně celému světu. Byl prostě dítě (jako Monik v *Viz láska*), které se zoufale snažilo všemu rozumět a někam patřit, najít své místo a slova, kterými by vyjádřilo, co cítí. A později chlapec, který musí z vojenského výcvikového tábora pro mládež zpátky do Jeruzaléma na pohřeb příbuzného, aniž by mu kdo sdělil jakého, a cestou poprosí řidiče, aby mu vyprávěl vtipy, čímž (stejně jako Ora v románu *Žena přechá před zprávou*) pouze oddaluje nevyhnutelné. A to vše v sobě až doteď potlačoval a dusil.

PŘEŽITÍ, NEBO ÚNIK

Uznávaný americký akademik a příležitostný literární kritik Steven Greenblatt nazval v recenzi pro *The New York Review of Books* oba DG „králi hořkého smíchu“, a dobře věděl proč. Jakmile to-

tiž Dovík přestane plnit funkci baviče a nenabízí pouze plytké anekdoty, diváci mizí – možná též proto, že se jich zmocnil neklid pramenící z faktu, že začali poznávat sami sebe. V každém případě ale unikli před realitou – na rozdíl od našeho na povrchu cynického komedianta, který si uvědomil, že humorem coby strategií k přežití jen chránil svou zraněnou duši. A našel odvahu a rozhodl se, že už sám před sebou ani před minulostí utíkat nebude, byť ho to patrně bude stát kariéru – takhle show je zjevně jeho poslední.

Navíc něco dokázal zlomit i v soudci, do té doby vzoru všech ctností, který možná až neúnosně dlouho truchlil po zesnulé manželce, a jakémukoli kontaktu s lidmi se proto vyhýbal. V soudci, jenž se poprvé po její smrti ve spontánně reagujícím kolektivu uvolní a navzdory svému přesvědčení občas i zasměje, byť předtím pokleslými žánry opovrhoval. A hlavně v soudci, kterému opožděně a bolestně dojde, že i on selhal, protože dospívajícímu Dovíkovi nepodal pomocnou ruku. A to jen proto, že chtěl být mezi vrstevníky oblíbený a bál se, aby se sám nestal terčem posměchu. Poprvé se tak ocitne na straně obviněných, a pořádně jím to otřese.

Údělem snad každého izraelského umělce je, že se jeho díla vykládají jako poselství o stavu národa. Proto nemálo především anglofonních a takzvaně liberálních kritiků přemítalo nad tím, jak se v průběhu historie mění role: a jak tedy konkrétně u Dovíka, který byl jako dítě ponižován a bit, přerůstá na scéně humor ve verbální agresi, kterou se živí a kterou zvráceným způsobem diváky baví. Samotný Grossman ale v rozhovorech opakovaně připustil jinou paralelu: a sice že Dov zradil onoho soucitného člověka, jakým byl a být měl, stejně jako v Izraeli se nežije život, jaký by se tam žít měl. A nikoli diváci, nýbrž občané před tím až na výjimky raději zavírají oči. Nicméně celý příběh, který si strhujícím spádem i ve vynikajícím českém překladu přímo žádá, aby byl přečten na jeden záprah, má také univerzální platnost. Je přeče o zradě ideálů, o pohodlí, o nedostatku empatie a o neochotě se ozvat, natož se odhodlat k činu. A tady se do jisté míry může bohužel poznat každý z nás.

HANA ULMANOVÁ

(David Grossman: *Přijde kuň do baru*. Z hebrejštiny přeložily Lenka Bukovská a Mariana Fisher. Mladá fronta, 216 stran; dop. cena: 279 Kč.)

NEOLOGICKÁ SYNAGÓGA V ŽILINE

História Židov v Žiline začína v podstate až v polovici 19. storočia, lebo dovtedy mohli žiť v meste len dve židovské rodiny.

HISTÓRIA

Súpis Židov v Žiline zaznamenal v roku 1852 celkom 169 osôb, pričom mesto malo v tom istom čase 2422 obyvateľov. Židovská komunita si postavila modlitebňu, za mestom kúpila pozemok, kde zriadila cintorín a vznikla aj prvá, súkromná, židovská škola (1850). Komunita v meste nadobúda spoločenský a hospodársky význam.

Neologická synagóga pred 2. svetovou vojnou. Foto archív.

V roku 1861 registrujeme stavbu prvej synagógy na mieste dnešnej Neologickej (novej) synagógy a krátko na to aj stavbu prvej židovskej ľudovej školy (1863) v blízkosti synagógy.

Výstavba Košicko-bohumínskej železnice (1871) a výhodná poloha mesta vedú k zakladaniu významných priemyselných podnikov a peňažných ústavov. Mesto sa rozrástá aj vplyvom príchodu ďalších Židov, z ktorých niektorí patria medzi najväčších platcov daní v meste. Na prelome 19. a 20. storočia Žilina narástla do veľkosti aj významu a na vrchole tohto nárastu – v období prvej Československej republiky – bol Židom každý siedmy Žilinčan.

V meste žije v roku 1921 1680 Židov (14 % obyvateľstva), židovská náboženská obec je po rímskokatolíckej druhá najpočetnejšia.

Židovská obec sa rozdeľuje. Menšia ortodoxná komunita si stavia na Dlačovej ulici svoju synagógu (1927).

V roku 1930 v Žiline žije už 2498 Židov, židovská komunita významne prispieva k hospodárskemu rozvoju a kultúrnemu charakteru mesta, Židia sú v mestskom zastupiteľstve, druhým zástupcom starostu je známy židovský advokát.

NOVÁ SYNAGÓGA

Synagóga z roku 1861 už kapacitne nestačí rozrastajúcej sa obci, a tak vedenie rozhodlo v roku 1928 o jej zbúraní a nahradení novou stavbou. Obec vypísala architektonickú súťaž a návrhy podali známi architekti: Michal

Maximilián Scheer a Jozef Zweingenthal (Žilina), Josef Hoffmann (Viedeň) a Lipót Baumhorn (Budapešť). Víťazný návrh bol od Petra Behrensa a jeho kolegov z berlínskeho ateliéru.

Z masívnej kamennej podnože podobnej stredovekej pevnosti, v ktorej sa nachádzajú vstupné

a obslužné priestory synagógy, vyrastá kubus chrámového priestoru s kapacitou pre 750 veriacich. Orientalizujúco vysu-

nuté nárožia hlavnej hmoty s hrubou štruktúrou omietky vytvárajú akýsi prechod medzi robustnou základňou a jasnou, ľahko pôsobiacou kupolou s výškou 17 a priemerom 16 metrov. Stavbu (1929–1931) viedol žilinský architekt Žigo Wertheimer, dodávateľom bola stavebná firma členov komunity, bratov Novákovcov. Monumentálna architektúra Neologickej (novej) synagógy spája tradičnú typológiu sakrálnych budov a múdrosť dedičstva histórie s jazykom moderného

hnutia a racionalitou nového inžinier-

skeho myslenia. Impozantnosť stavby vyniká i vďaka jej umiestnenia na križovatke ciest so zvažujúcim sa terénom.

Maľba Dávidovej hviezdy v kupole je jednou z najpôsobivejších častí diela. Evanjelik Peter Behrens vo svojom jedinom projekte synagógy docielil dynamickú až mystickú atmosféru in-

Synagóga v 80. rokoch 20. storočia. Foto archív.

teriérov, ktorú umocňovali farebné vitrážové okná. Patrí medzi jeho posledné diela, ktoré navrhol v duchu expresionizmu.

Peter Behrens bol nemecký architekt a dizajnér, priekopník nových trendov a učiteľ ďalších významných architektov 20. storočia.

V rokoch druhej svetovej vojny synagóga skončila ako sklad obilia a nábytku.

PO VOJNE

Žilinskí Židia, ktorí prežili holokaust, po vojne už nedokázali zaplniť svoj veľký chrám. Ešte pred nástupom komunizmu v Československu v roku

Synagóga po rekonštrukcii. Foto Peter Snadík, 2016.

1948 sa židovská obec usilovala chrám predať mestu, nakoniec ho však znárodnili.

1. septembra 1950 v prístavbe zimnej modlitebne začala pôsobiť profesii-

onálna Bábková scéna Krajského divadla pracujúcich (dnešné Bábkové divadlo Žilina). V roku 1954 bola realizovaná predstava hlavnej sály podľa miestneho architekta Václava Čápa. Presmerovaním orientácie sály na juh však nenávratne poškodil Behrensov koncept interiéru.

Synagóga bola otvorená verejnosti pod názvom Dom osvetly (1955) ako dôležitý kultúrny stánok, kde vystúpilo množstvo vtedajších umelcov. Od roku 1961 zmenil názov na Park kultúry a oddychu – pár rokov bol priestorom pre hostujúce divadlá, koncerty, tanečnú školu, voľnočasové aktivity a kurzy. Niektoré aktivity pokračovali až do roku 1985 v prístavbe zimnej modlitebne.

Z Prahy do Žiliny presťahovaná Vysoká škola dopravná (dnešná Žilinská univerzita) tu otvára 6. septembra 1960 školský rok a od roku 1962 dostáva

Interiér vrátený do pôvodnej podoby. Foto archív.

hlavnú sálu ako svoju aulu. Jediná vysoká škola svojho druhu v Československu priniesla Žiline študentov i pedagógov z celej republiky. Stupňovité hľadisko a vložený hliníkový podhl'ad a akustické obklady však od roku 1973 ukryli takmer na polstoročie pôvodné dimenzie chrámu.

V aule-synagóge sa začali revolučné udalosti na Vysokej škole dopravy a spojov v novembri roku 1989.

Po nežnej revolúcii v roku 1989 sa z vysokej školy na takmer 20 rokov stalo kino. Židovská obec, ktorá zís-

kala budovu späť do svojho vlastníctva, bola príliš malá, aby ju dokázala sama využiť. Na premietacom plátne by sa ešte možno aj dnes striedalo napätie, akcia, romantika a fantázia,

Malba Dávidovej hviezdy v kupole. Foto archív.

keby kúsok za rohom nevybudovali v roku 2010 výkonnejší multiplex.

„Robili sme, čo sme mohli, zažili sme, čo sme ešte nezažili. Na toto si budeme pamätať, hoci vysvetliť to niekomu, kto nebol pri tom, nie je možné.

REKONŠTRUKCIA

Pamätáme si takto – po predstavení divadelnej hry *Tiso* v hlavnej úlohe s Mariánom Labudom prišiel za nami koncom roku 2010 predseda žilinskej židovskej obce Pavel Frankl s otázkou, či by sme niečo podobné ako na Stanici neurobili aj v synagóge – zrekonštruovali

a priniesli kultúrny život. Nebolo

to ľahké rozhodnutie, naše občianske združenie Truc sphérique je príliš malá organizácia na takúto úlohu. Zodpovednosť vyhrala, ŽNO nám prislúbila prenájom na 30 rokov za symbolické nájomné a začali sme. Po roku výskumov a príprav sa v roku 2012 začali prvé búracie práce s cieľom odstrániť všetko, čo zakrývalo pôvodnú Behrensovú architektúru,“ hovorí Marek Adamov, riaditeľ OZ Truc sphérique.

Ďalej Marek pokračuje: „Nepodarilo sa

nám však získať žiadne väčšie peniaze. Pod tlakom úlohy prekračujúcej naše možnosti sme od začiatku kombinovali zbierky, dary, 2 % z daní, sponzorov aj malé granty. Kúsok po kúsok sme skladali milión a pol eur.

Ďalší milión eur sme ušetrili vďaka práci dobrovoľníkov a darovanému materiálu či prácam desiatok firiem. A nakoniec, po pár rokoch roboty, nás väčšími grantami podporili Granty EHP (Nórsko, Island, Lichtenštajnsko), Ministerstvo kultúry SR, Mesto Žilina, Nadácia Kia Motors Slovakia, spoločnosť Počítače a programovanie, Ústredný zväz židovských náboženských obcí na Slovensku, programy Európskej únie.“

Zoznam tri tisíc ľudí, ktorí nám počas siedmich rokov pomohli darom alebo prácou a ktorí si tak kúpili nesmrteľnosť, zaznel naživo 12. mája 2017 na otvorení ako súčasť hudobnej skladby Mareka Piačeka. Môžete ju stále počuť v múre synagógy, stačí priložiť ucho k stene. „Schopnosť absorbovať všetky zmeny zrejme najúžasnejšou, no súčasne nedocenenou, vlastnosťou Behrensovej synagógy,“ hovorí hlavný architekt rekonštrukcie Martin Jančok.

Chceme, aby vznikajúca kultúrna inštitúcia a jej program boli z 21. storočia, aby sa tu diali veci, ktoré budú premyslenou kombináciou kritickej reflexie, produkcie umenia a komunitného živo-

Koncert pre darcov v máji 2017. Foto archív.

ta. Veríme, že práve v rovine programu sa odohrá skutočné dobrodružstvo, ktorého ste práve teraz súčasťou.

www.novasynagoga.sk

PAVEL FRANKL, predseda ŽNO Žilina

MASARYKŮV LES U SARIDU

KKL plánuje oživení daru TGM k 80. narozeninám

O tom, že osobnost TGM je v Izraeli populární, se mluví a píše často, připomíná se řada míst pojmenovaných na jeho počest, z těch mimo Tel Aviv to je hlavně Kfar Masaryk. Na rozdíl od povědomí o Českém lese Jatir na jihu Izraele se ví méně, že na počest prvního československého prezidenta byl vysázen i les. Stalo se to roku 1930 u kibucu Sarid.

Osadníci s Maxem Brodem a Felixem Weltschem, 1928. Foto archiv kibucu.

Trocha historie: Kibuc Sarid založily ve dvacátých letech na severním okraji Jizreelského údolí nedaleko tehdy vznikajícího města Afula dvě průkopnické skupiny, litevská Achva a česká Bibracha, jejíž členové patřili k hnutí Tchelet Lavan (Blau Weiss). Osadníci místo pojmenovali po starodávné osadě Sarid, kterou zmiňuje už kniha Jehošua 19,10 jako hranici území kmene Zebulun.

Asi čtyřicet mladých Čechů se k litevským Židům v Saridu připojilo na jaře 1927. Ayelet Rosen Karu, ředitelka saridského archivu, uchovává vzpomínky jednoho z nich, Avnera Abelese. Cestu do Saridu popsals takto: „Šlapali jsme pěšky, zpívali jsme si při tom, cesta klešala a stoupala, někdy byla dobrá a někdy se ztrácela, procházeli jsme poli s velkými trny, kameny, skalisky bez zeleně, bez jediného stromu v dohledu, společnost nám dělaly tu a tam jen černé kozy.“ Bibracha byla pro osadu přínosem: pomáhaly jí kontakty se sionistickými organizacemi, se správci fondů a přáteli v Československu, kteří cítili za osadníky odpovědnost. Právě s jejich podporou zakoupili průkopníci moderní zemědělské nástroje, kibuc byl spojen s civilizací telegrafní linkou, vysadil se hektar vinic a sadů. O rok později v roce 1928 členové kibucu vysadili s finanční

podporou československé pobočky Keren Kayemet Leisrael první borovicový les. Vznikl na počest desetiletého výročí založení republiky a na památku československých židovských obětí první světové války.

Během návštěvy Izraele v roce 1927 se v Haifě s členy Bibrachy setkal i prezident T. G. Masaryk; výsadbu prvního lesa přijeli roku 1928 oslovit hosté z Československa, mj. spisovatel Max Brod a novinář Felix Weltsch. V témže roce (1928) zakoupil kibuc první traktor: byl značky Avance s hlubokým pluhem a ocelovými koly. První traktorista se jmenoval Šlomek Winterberger.

Během protizidovských nepokojů v roce 1929 se kvůli bezpečí musely saridské ženy a děti přesunout do nedalekého a lépe chráněného kibucu Nahalal, poté byl v v Saridu postaven bezpečný dům pro děti, z betonu a oceli.

MASARYKŮV LES

V roce 1930 byl – opět s pomocí KKL – vysázen druhý borovicový les se zhruba 13 tisíci stromy – olivovníky, sosnami a cypřiši. Slavnost zasazení prvního stromku se odehrála v dubnu, jako dar TGM k 80. narozeninám a les byl po něm pojmenován. Na slavnost dorazili český konzul, významný sionistický představitel Menachem Usiškin (tehdejší ředitel izraelského Národního fondu) a další osobnosti mandátní Palestiny.

Ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století byl Sarid jedním z center jednotek Hagany a Palmachu. Roku 1949 měl 457 obyvatel; v dnešní moderní osadě jich žije asi dvakrát tolik.

Masarykův les navazuje na větší Balfourův les na jižních svazích Nazaretských vrchů, jeho počáteční sláva už ale pohasla. Proto se česká organizace KKL rozhodla, že toto symbolické místo zrevitalizuje. Velkorysá obnova lesa počítá s dosázením stromů a očištěním lesa od náletů, ale také s opravou cest a vytvořením vstupního vzpomínkového areálu,

přístupové cesty, parkoviště, přístupu pro handicapované a odpočinkového místa. Zájemci o historii místa se o ní dozvědí na informační tabuli, lesem povedou návštěvní tabulky. Organizátoři doufají, že oživený les ocení místní i návštěvníci, pěší turisté i cyklisté. A z hostů především ti z České republiky, kteří zde budou moci zasadit svůj symbolický strom. Jediný projekt můžete podpořit tím, že přispějete na číslo účtu 153159004/2700. Každá pomoc je vítána. Více informací získáte v kanceláři KKL-JNF v Jáchymově ulici (kontakt: zosa@email.cz). **(am)**

HROB BERGMANNŮ

V minulém čísle zmínil historik Enrico Lucca, že na Novém židovském hřbitově v Praze na Žižkově dosud stojí hrob rodičů předního československého sionisty, prvního ředitele židovské Národní knihovny v Jeruzalémě a prvního rektora Hebrejské univerzity Hugo Bergmanna, Sigmunda (1854–1909) a Johanny (1855–1933). Na dotazy čtenářů odpovídáme, že se nachází ve 12. sektoru, 8. řadě, a přikládáme jeho snímek. Do náhrobku jsou vtesány verše, které H. Bergmann věnoval svému otci. V českém překladu Aleny Bláhové znějí takto:

*Hle, na tobě jsme lpěli, však On,
jenž poutníka vede,
odvedl Tě, Ty, dobrý, od nás
a zůstali jsme sami.
Avšak jak unést bolest,
kdyby nebylo naděje,
že ten, který zde cesty dělí,
tam venku je zase spojuje.*

IZRAEL: Boj na dvou frontách

Před Dnem nezávislosti vytažují izraelská média statistiky. Kolik má stát obyvatel, kolik jich za rok přibýlo, kolik z toho činí přistěhovalci, z jakých zemí atd. Je tomu tak i letos, ale protože základní čísla jsme přinesli už v dubnu (fakt, že počet Izraelců se blíží devíti milionům), nyní uvedeme cosi širšího.

Web Times of Israel přinesl přehled židovské populace ve světě. Ta čísla působí jako pevné body v rámci aktuálních nejistot. Nynější nejistoty by šlo charakterizovat jako boje na dvou frontách. Nebo jako model hybridní války, jak se o něm módně mluví v posledních letech.

Jde o boje na hranici s Gazou a v Sýrii. Ale nejde o boje proti smrtonosnému ostřelování raketami (z Gazy) ani proti syrské armádě. Protivníci vystupují jakoby maskovaní: buď za teroristy Hamásu mezi civilními demonstranty, nebo za Íránce pomáhající Sýrii potírat sunnitské džihádisty.

Ale teď už k těm slíbeným číslům.

JEŠTĚ SCHÁZEJÍ DVA MILIONY

Izraelský Ústřední statistický úřad v dubnu oznámil, že na světě žije 14 511 000 Židů, což je stále ještě asi o dva miliony méně, než kolik jich bylo před holokaustem. V roce 1939 žilo na celé planetě 16,6 milionu Židů, z toho 449 000 na území dnešního Izraele (v britské mandátní Palestině).

Již v roce 2015 nezávislý think tank sídlící v Jeruzalémě (Jewish People Policy Institute) dospěl k závěru, že na světě je 14,2 milionu Židů. A že kdyby se k tomu připočetli ti, kteří mají jen jednoho židovského rodiče, či ti, kteří se s židovstvím identifikují jen částečně, výsledné číslo by odpovídalo počtu Židů před druhou světovou válkou. Nicméně podle nynějších „vládních“ čísel stále ještě dva miliony chybí.

Z hlediska rozložení po jednotlivých státech vypadají v roce 2018 počty Židů takto: Nejvíce je jich v Izraeli (6,45 milionu), USA (5,7 milionu), Francii (456 tisíc), Kanadě (390 tisíc), Británii (290 tisíc), Ar-

gentině (181 tisíc), Rusku (176 tisíc), Německu (117 tisíc) a Austrálii (113 tisíc). A co se týče demografického vývoje po holokaustu, počet Židů vzrostl o 26 procent, zatímco počet obyvatel celé planety na trojnásobek (z 2,5 na 7,5 miliardy).

Tolik tedy k přesným číslům, i když by někdo mohl šťourat v tom, zda je neovlivňují lidé s dvojným občanstvím (třeba takoví, kteří by mohli být zahrnuti do počtu Židů v Izraeli a zároveň v USA).

NOVINÁŘ, ČI TERORISTA?

K nejistotě zavádí palestinská akce zvaná Pochod návratu. Je to protestní shromáždění

Ještě scházejí dva miliony. Ilustrační foto archiv.

dění přebývajících ve stanových táborech v Pásmu Gazy těsně u hranice s Izraelem. Začalo 30. března a potrvá do 15. května, což je pro Palestince Den nakby (katastrofy, vyhlášení Státu Izrael). Cílem je demonstrovat návrat na území, která stále považují za svá. A za pozornost stojí i to, že ačkoli Pochod návratu je organizován Hamásem z Gazy, podporuje ho i palestinské vedení Mahmúda Abbáse z Ramalláhu. Čímž dokládá, že za území okupovaná Izraelem nepovažuje jen ta obsazená za šestidenní války (Západní břeh Jordánu), ale de facto všechna s židovským osídlením.

Kdyby Palestinci demonstrovali jen ve stanových táborech, nebyl by to problém. Ten však nastává, jakmile se přiblíží k plotu. Tam roste napětí občas přerůstající ve střelbu vojáků z izraelské strany (do 23. dubna bylo napočteno 39 mrtvých Palestinců). Připomíná to boj s hybridním charakterem, známý třeba z východní Ukrajiny.

Jsou to civilisté hodní zákonné ochrany? Nebo lidé v žoldu Hamásu, neregulérní vojáci, pro Izrael teroristé? Tato otázka se nejvíce vyhroutil kolem Jásira Murtaji, jenž byl zastřelen, když měl na sobě žurnalistickou vestu s výrazným nápisem PRESS. Byl to skutečně fotograf? Či prostě muž Hamásu, jenž pomocí dronu shromažďoval informace o slabých místech izraelské pohraniční obrany? Právě tady Izrael na mezinárodní scéně prohrává.

Podle armádních velitelů citovaných listem *Israel hajom* si Hamás trénoval postupy: jak prorazit plot, jak zaútočit na izraelská stanoviště, jak unést vojáka či civilistu. Ještě je v živé paměti únos desátника Šalita právě od Pásmu Gazy v červnu 2006. Až po pěti letech byl vrácen výměnou za to, že Izrael propustil 1027 palestinských vězňů (280 z nich si odpykávalo doživotí za terorismus).

Toto riziko Izrael bere smrtelně vážně. Ale jak píše Jonathan Tobin na webu Jewish Press, například na americké levici zaznamenal Hamás propagandistický úspěch. Bernie Sanders, známá postava protitřumpovského tábora, palestinský Pochod návratu podpořil.

Toto riziko Izrael bere smrtelně vážně. Ale jak píše Jonathan Tobin na webu Jewish Press, například na americké levici zaznamenal Hamás propagandistický úspěch. Bernie Sanders, známá postava protitřumpovského tábora, palestinský Pochod návratu podpořil.

POSTARAT SE SÁM

Svým způsobem má hybridní charakter i hrozba ze Sýrie. Izrael tam už vícekrát podnikl nálet. Na syrské cíle? Ne. Na ruské? To už vůbec ne. Na íránské. Pro *The Jerusalem Post* o tom mluví bývalý šéf Národní rady bezpečnosti Ja'akov Amidror.

Podle Amidrora si Izrael dává pozor, aby v Sýrii nepoškodil ruské zájmy (udržet zemi celistvou). Rusko chápe, že cílem Izraele není svrhnout Bašára Asada. Proto mu nevádí, že Izrael v Sýrii hájí své zájmy – zabránit, aby ji Írán pomocí šíitských milic změnil v další Libanon. Ale Rusko nechce na Asadovu obranu nasazovat své pozemní jednotky, a právě proto tam Íránce potřebuje.

Výsledek v Sýrii vypadá takto: Rusko netlačí Izrael k pasivitě (nechá ho útočit na íránské základny). Ale zároveň netlačí k pasivitě ani Írán (nechá ho budovat infrastrukturu proti Izraeli). Takže se o to Izrael občas musí postarat sám.

ZBYNĚK PETRÁČEK

ORANŽOVÉ VÍNO ...a další události

/Vybráno z českých médií/

Na mnoha místech v ČR se na Jom ha-šoa uskutečnilo veřejné čtení jmen obětí holokaustu. Uspořádala ho ve čtvrtek 12. dubna před Spolkovým domem i Městská knihovna v Kutné Hoře. Do čtení jmen se mezi 14. a 15. hodinou zapojili studenti, kolemjdoucí, ale i představitelé veřejného života. Po skončení čtení se v knihovně uskutečnila beseda s Markem Laueremannem na téma Dějiny Židů v Kutné Hoře. Marek Laueremann spolupracoval s nedávno zesnulou předsedkyní Terezií Dagmar Lieblovou, o níž napsal vzpomínkovou knihu. (Kutnohorský týden, 17. 4.)

■ „Obchodní akademie Neveklov má řadu úspěšných absolventů a mnoho perspektivních studentů. Ale aby někdo uspořádal výstavu s regionální tematikou, zaujal tím širokou neveklovskou veřejnost a vysloužil si i pochvalu od ředitele benešovského archivu a neveklovského radního v jedné osobě, to tu máme poprvé. Dokázal to student Martin Bitarovec (4. B, oboru ekonomické lyceum) se svou maturitní prací o historii Židů na Neveklovsku. Otevření výstavy je opravdu možno nazvat vernisáží. Vystoupení pana vikáře T. Trávníčka, který přiblížil něco z terminologie judaismu a také z historie synagogy, či příspěvek pana magistra M. Sejka, ředitele Okresního archivu Benešova a radního zároveň, jenž připomněl nelehký úděl Židů, doprovázel zpěv pěveckého sboru Základní školy Jana Kubelíka pod vedením Ing. M. Šaffkové. Mimo jiné zde v jejich podání zazněly i překrásné židovské písně.“ (Benešovský deník.cz, 3. 4.)

■ Sedm set dílů úspěšného televizního pořadu *Na plovárně*, který se v prosinci bude vysílat dvacet let. To je jen část statistik, které si letos na své konto připíše Marek Eben (60). „Od té doby jsem značně prošeďivěl,“ ohlíží se s osobitým, jemně sarkastickým humorem. Obvyklé natáčení probíhá v kavárně ukryté ve vnitrobloku na pražské Letné. Její majitel Dan Válek kdysi tvůrcům pořadu nabídl azyl, když je vyhostila Občanská plovárna, podle níž se pořad jme-

nuje. To, že budova sloužila kdysi zcela jiným účelům, vám napoví jen vysoká úzká okna a ochoz dostupný po vyšlápnutí oprýskaných schodů. „Bývala to synagoga, a to až do roku 1928. Prostředí je do jisté míry spirituální, což se k danému pořadu hodí,“ uvedl na oslavě kulatin velký fanoušek pořadu Rudolf Křest'an. (Právo, 5. 4.)

■ Antonín Kalina, hrdina druhé světové války, který zachránil bezmála tisíc židovských dětí, bude mít v Třebíči větší připomínku. V prostorách vedle Zadní synagogy je stálá výstava o tomto trebičském rodákově, má se ale výrazně zvětšit. Přibude kovový strom života se jmény zachráněných dětí a mimo jiné také autentické příběhy některých z nich. (ČRo-Vysočina.cz)

■ Kuchyni francouzských Židů se zaměřením na Alsasko nedávno mohlo ochutnat čtyřicet návštěvníků gastronomické akce v rámci festivalu Další břehy. Přípravě jídel nad otevřeným ohněm kraloval Michal Hugo Hromas a své kulinářské umění prošíkával historkami z židovské kuchyně, synagogy a občas i ložnice. „Židovská kuchyně v podstatě neexistuje,“ uvedl hned na začátku. Vzápětí však vysvětlil, že na všech místech, kam se Židé v diaspoře dostali, obohatili svůj jídelníček o místní obyčej a zvyklosti. Návštěvníci tak mohli ochutnat sekaná játra s vejcem nebo bramborový salát s uzeným pstruhem či bliny pečené na ohni. Nechyběla ani ochutnávka tuzemských košer vín, mezi jinými bylo v nabídce i oranžové. (Opavský a hlučínský deník, 10. 4.)

■ Tisíce Židů z celého světa si připomněly tříkilometrovým pochodem z původního koncentračního tábora Osvětim do vyhlazovacího tábora Březinka šest milionů židovských obětí holokaustu. Pochod provázelo určité napětí kvůli kontroverznímu polskému zákonu, který zakazuje spojovat holokaust

s Polskem, na jehož území tábory leží. Rada účastníků pochodu v čele s izraelským prezidentem Reuvenem Rivlinem mávala izraelskou vlajkou. „Přestože si na bilaterální úrovni rozumíme, je tu velký stín, který naše vztahy zahalil. Závěry vašeho soudu očekáváme všichni v naději, že tento mrak zmizí,“ řekl Rivlin ve čtvrtek polskému prezidentovi Andrzejovi Dudovi. Podle izraelské prezidentské kanceláře Duda údajně reagoval, že jeho země nechce nikomu bránit v tom, aby svědčil o historii, a dodal, že zákon má jen „bránit historickou pravdu“. (Deník.cz, 12. 4.)

■ Velké Meziříčí je místem, kam neproudí davy turistů. Město na soutoku řek Oslavy a Balinky má v sobě ovšem zvláštní krásu a melancholii. V ulici Novosady se nacházejí dvě synagogy. „Stará synagoga“, tedy goticko-renesanční stavba z konce 17. století, sloužila donedávna jako výstavní síň muzea. „Nová synagoga“, stavba architekta Augusta Prokopa z roku 1870, je chráněnou kulturní památkou. Dnes je v ní, bohužel, umístěna tržnice. „Na atikách a nad vchodem jsou citáty z Písma. Na jednom bylo napsáno: ‚Jak milý je tvůj přibytěk, Hospodine zástupů.‘ Dnes ho nahradil nápis ‚Textil, obuv‘ a synagoga má automatické dveře na fotobuňku,“ zmínila před čtyřmi lety pro Český rozhlas historička Marie Ripperová, která však ze situace neviní židovskou obec. Ostatně, peníze za pronájem prý zaplatily synagoze novou střechu. (Deník.cz, 12. 4.)

■ *Obrazy* je prostý název výstavy malíře, muzikanta a spisovatele Martina Němce, která se až do 22. dubna konala v dobříšském kulturním domě. „Musím říci, že výstavní prostor v bývalé synagoze je překrásný a velmi inspirativní,“ uvedl Martin Němec. (Berounský deník, 13. 4.)

■ „Po vlně demolic zůstalo z Hrabalovy Libně jen torzo. Například Nová synagoga z poloviny 19. století. Vzpo-

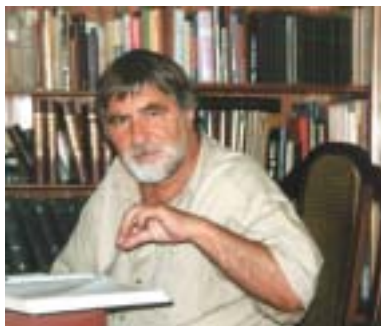
mínkou na starou čtvrť je i plynojem, vrstevník Paláce Svět, postavený na počátku třicátých let. Někdejší trať a libeňské Dolní nádraží připomíná dnes jen chátrající staniční budova,“ píše MF DNES v článku, věnovaném stavu další památky, spojené s Hrabalovými texty, libeňského Paláce Svět. (14. 4.)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Dne **7. května 1973**, tedy před **45 lety**, zemřel v Montclairu v USA spisovatel **EGON HOSTOVSKÝ**. Narodil se před **110 lety, 23. 4. 1908** v Náchodě. Roku 1937 vstoupil do diplomatických služeb, za války žil v USA, kam se natrvalo vrátil po komunistickém převratu. Je autorem více než dvaceti románů a povídkových souborů, k nejznámějším patří *Žhář* či *Dům bez pána*. Hostovský působil v českožidovském hnutí (v letech 1932–1937), redigoval *Česko-židovský kalendář*. Hostovského *Spisy* vycházely v letech 1994–2002 postupně ve třech pražských nakladatelstvích; závěrečný svazek dvánáctisvazkového konvolutu vydalo nakladatelství Akropolis a obsahovalo autorovy romány z konce čtyřicátých a padesátých let – *Cizinec hledá byt* a *Dobročinný věčirek*.

Dne **15. května roku 1938**, tedy před **80 lety**, byl v řadě českých novin zveřejněn manifest za obranu republiky **VĚRNÍ ZŮSTANEME!** sepsaný skupinou intelektuálů kolem filozofa, sociologa a publicisty **JOSEFA FISCHERA** (1891–1945; bratra germanisty a dramatika O. Fischera). V manifestu vyzývali čs. vládu a občany

Tomáš Pěkný. Foto jd.

k obraně nezávislosti a celistvosti republiky před narůstajícím ohrožením státní suverenity nacistickým Německem, hájili myšlenku občanské svobody bez ohledu na politické přesvědčení, rasový původ či náboženské přesvědčení. Politické strany nabádali k podřízení svých zájmů zájmům celé společnosti a připomněli význam demokratického Československa v otázce evropského míru. Manifest provázela rozsáhlá podpisová akce, kterou řídil Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ). Ten (v čele s J. Fischerem) byl v počátku války jedním z nejdůležitějších odbojových seskupení. Po okupaci se stal součástí Ústředního vedení odboje domácího a vyvíjel zpravodajskou i sabotážní činnost. Publikoval protinacistické texty a letáky, organizoval přechod odbojářů do zahraničí a pomoci vysílačky Sparta udržoval kontakt s exilovou vládou v Londýně. Do mnichovské dohody petici pode-

psalo 308 vědeckých, kulturních a uměleckých osobností a přes milion československých občanů. Ke členům odboje PVVZ patřila kromě J. Fischera řada židovských intelektuálů, mj. advokát Karel Bondy, MUDr. Viktor Kaufman, Anna Pollertová a její bratr cestovatel Jiří Baum. Všichni, včetně Fischerovy manželky Mileny, zaplatili za svou činnost životem.

Dne **13. května** oslaví **70. narozeniny** klavírní virtuos, laureát nejprestižnějších mezinárodních soutěží, profesor Hudební fakulty Akademie múzických umění v Praze, organizátor hudebního života v Čechách, člen světově proslulého Guarneri tria Praha, hudebník, který má vyprodané koncertní síně po celém světě, **IVAN KLÁNSKÝ**. Na jeho hře (k nejlíbenějším skladatelům patří Fryderyk Chopin a Ludwig van Beethoven) oceňují posluchači i kritika bezchybnou techniku a současně zpěvný tón, schopnost tónových odstínů vycházející z vnitřního prožitku skladeb. Zkrátka virtuozitu. Méně se ví, že I. Klánský pochází z česko-židovské rodiny, jeho otec patřil k zakladatelům B'nai B'rith v Československu a kromě milovníků hudby v nejkrásnějších koncertních sálkách na čtyřech světadílech si mohou jeho mistrovství užívat i obyvatelé Hagiboru, kde Ivan Klánský pravidelně

koncertuje. Přejeme mu z celého srdce: Ad mea veesrim šana!

Kdyby se to nebylo stalo, připravovali bychom teď v redakci oslavu 75. narozenin našeho kamaráda, kolegy, historika a publicisty TOMÁŠE PĚKNÉHO (nar. 8. května 1943 v Praze), a Tomáš by býval odmítl, aby jeho půlkulaté výročí bylo zařazeno do tohoto kalendária. Probírali bychom ale určitě možnosti, kde se sejít, a volba by asi nakonec padla na restauraci Vltava na nábřeží. Tam bychom pak Tomáše podarovali, vzpomínali a možná i plánovali (jako vždy) buď dotisk Tomášovy knihy Historie Židů v Čechách a na Moravě, nebo snad v nejlepší případě i její druhý díl, soustředěný na židovskou literaturu. Bohužel k tomu nedojde a na Tomáše můžeme jen vzpomínat. Od jeho smrti uběhne v listopadu již pět let.

(am)

PORTRÉTY JAKUBA SZÁNTÓ

S potěšením oznamujeme, že novinářskou Cenu Ferdinanda Peroutky za rok 2017 získal zpravodaj České televize na Blízkém východě **JAKUB SZÁNTÓ**. Cenu uděluje od roku 1995 (tedy od roku 100. výročí Peroutkova narození) Společnost Ferdinanda Peroutky. Komise vybírá novináře tak, aby naplňovali standardy osobnosti a práce samotného Peroutky: lidi s vysokou mravní integritou, osobní zodpovědností za společenské důsledky svého publicistického působení, kteří vytvářejí práci mimořádné úrovně vycházející z demokratické orientace.

Foto archiv.

Jakub Szántó (nar. 1977) uvedené podmičky splňuje vrchovatě. Vystudoval moderní dějiny na Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd UK (rok studoval na Středoevropské univerzitě v Budapešti), v letech 1999–2006 působil v zahraničním zpravodajství televize Nova, poté přešel do České televize (mj. zastával místo zástupce vedoucího zahraniční redakce a editora pořadu *Události*). Od července 2013 je stálým zahraničním zpravodajem ČT pro Blízký východ. S manželkou Lenkou a dvěma syny pobývá v Tel Avivu, jeho akční rádius zahrnuje Izrael, území spadající pod palestinskou samosprávu, Egypt, Irák, Sýrii a Jemen, tedy místa, kde probíhají nejtragičtější konflikty současnosti.

Věcně zaznamenává aktuální situaci, sebesložitější průběh dokáže vystihnout stručně a koncentrovaně. K jeho velkým přednostem patří, že na očekávané otázky dokáže odpovídat i nekonvenčním způsobem: vidí vývoj v jednotlivých zemích regionu v historickém kontextu a srovnání, jeho reportážím nechybí lidský rozměr a i po mnoha letech práce je na nich znát energie a zájem. Szántó dokáže stejně dobře rozmlouvat s Amosem Ozem o jeho poslední knize vydané v češtině jako s jemenskou uprchlicí o tom, co prožívá. Přibližuje nejen pohyby nepřátelských sil a situace z bojiště, ale také osudy těch, které války vyhánějí z domovů a ničí jejich životy. Jeho reportáže jsou v podstatě jedinečné portréty: událostí, míst, a hlavně lidí, jejichž zkušenost zprostředkovává.

(am)

KNIHA ŽALMŮ SEFER TEHILIM

■ Nakladatelství Garamond vydává dvojjazyčnou, česko-hebrejskou verzi Knihy žalmů v českém překladu Viktora Fischla s výběrem z Rašiho komentářů. Převod Viktora Fischla je zároveň poetický i poměrně přesný. Hebrejsko-český zrcadlový text doprovází výběr z Rašiho komentářů na každé straně pod čarou, jejich výběr byl veden s ohledem na náboženský smysl; pominuty byly některé Rašiho komentáře dobové či lingvistické povahy.

Vydalo nakl. Garamond v Praze roku 2018 (2. vydání). Překlad Rašiho komentářů vybrali a z hebrejštiny přeložili Ivan Kohout a Jan David Reitschläger. 416 stran, doporučená cena 498 Kč.

Alena Vlčková

ŽIDOVSKÁ HISTORIE OBCÍ MIKROREGIONU PŘEŠTICKO

■ Kniha kronikářky Aleny Vlčkové sleduje osudy židovských obyvatel Přešticka na jihozápadě Čech od nejstaršího osídlení až po holocaust; autorka se soustřeďuje na desítky komunit roztroušených po oblasti, zabývá se židovskými památkami v největších z nich i významnými osobnostmi, zmiňuje i rodiny haličských uprchlíků, které zde přechodně žily. Pečlivě sestavený, informativní text doplňuje řada fotografií.

Vydal Mikroregion Přešticko roku 2017. Knihu lze zakoupit např. v Domě historie Přešticka v Přešticích za 75 Kč.

Aby Warburg:

POROZUMĚT UMĚNÍ, DĚJINÁM A KULTURNÍ HISTORII

■ Historik umění Aby Warburg (1866–1929), jenž pocházel rodiny hamburských bankéřů, patří do společnosti velkých německých vědeckých géniů rané modernity, jakými byli Walter Benjamin, Sigmund Freud či Albert Einstein. Ač byl respektován již za svého života, jeho zásadní přínos pro dějiny umění a kulturní historii byl doceněn až dlouho po jeho smrti. V posledních třiceti letech se Warburgův odkaz stal velmi naléhavým. Warburg sám sebe při jedné příležitosti nazval „psychohistorikem“ a jeho myšlenky nabízejí inspiraci nejen pro dějiny umění a kulturní historii, ale jsou rovněž podnětem k promyšlení některých základních otázek, s nimiž jsou vědy o mozku a myslí a sociální vědy konfrontovány.

Devět studií, sebraných v tomto svazku, přináší upravené a rozšířené příspěvky, jež zazněly na kolokviu uspořádaném Seminářem dějin umění, Centrem pro dějiny obrazu a vizuální kultury a Centrem pro transdisciplinární výzkum kulturních fenoménů

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Otte Walsh: *Navštivte Izrael!*

ve středoevropských dějinách Masarykovy univerzity v Brně při příležitosti 150. výročí Warburgova narození v říjnu 2016.

Vydalo nakl. Barrister a Principal v Praze roku 2017. K vydání připravil Ladislav Kesner; 152 stran, dop. cena 195 Kč.

KNIŽNÍ VELETRH V PRAZE ČESTNÝ HOST: IZRAEL

■ Čestným hostem letošního mezinárodního knižního veletrhu Svět knihy, jenž se koná 10.–13. května na pražském Výstavišti v Holešovicích, je Izrael. U příležitosti 70. výročí vzniku státu zahrnuje veletrh mnoho akcí věnovaných izraelským autorům a jejich dílům přeloženým do češtiny; řada z předních spisovatelů se čtenářům představí osobně. V prostoru veletrhu bude též k vidění výstava historických snímků mapujících návštěvu prezidenta T. G. Masaryka ve Svaté zemi. (Pořady jsou tlumočeny do češtiny/angličtiny.)

■ Ve **čtvrtek 10. 5.** od 15.00 představí v literárním sále (pravé křídlo) spisovatel, hudebník, překladatel a novinář **Asaf Gavron** svou knihu *Osada na pahorku*, již vydalo nakl. Pistorius & Olšanská. Promluví na téma „Pohled na izraelskou utopii z osady na pahorku“. Po programu s autorem následuje od 16.00 autogramiáda (střední hala).

Téhož dne od 16 hodin se ve velkém sále (střední hala) uskuteční panelová diskuse na téma „Izrael – symbol převratného 20. století?“. Účinkují: historik Marek Čejka, diplomat a spisovatel Michal Žantovský a filmař Martin Šmok.

■ V **pátek 11. 5.** od 12.00 se v sále komiksů (pravé křídlo) koná program „Izraelský komiks“. Izraelskou komiksovou produkci u nás vydávají Juan Zamora a Roman Lesný a program přiblíží její charakteristické znaky. Moderuje Daniel Kumermann.

Téhož dne se mimo výstaviště, v Památníku šoa v Bubnech (Bubenská 1, P 7), uskuteční od 15 do 16 hodin debata se zajímavými hosty: spisovatel **A. B. Jehošua** (autorem knih *Milenec* či *Pan Mani*), **Asafem Gavronem** a dramatičkou **Hadar Galron** (autorkou her *Mikve* či *I ♣ Mamma*). Debatu na téma „Nenalezená identita – Žid či Izraelec?“ moderuje Hana Ulmanová.

Od 16.30 do 17 hodin pak proběhne v levém křídle Výstaviště autogramiáda zřejmě nejvýznamnějšího současného izraelského autora **Davidu Grossmana**, který bude popisovat v češtině čerstvě vydaný román *Přijde kůň do baru* (viz recenze na str. 17). Poté od 17 hodin ve velkém sále (střední hala) tuto knihu autor představí. Další autogramiáda s ním následuje od 18 hodin.

■ V **sobotu 12. 5.** od 17 hodin vystoupí ve velkém sále střední haly prozaik **A. B. Jehošua** a od 18 hodin následuje autogramiáda.

■ V **neděli 13. 5.** od 11 hodin probíhá ve velkém sále střední haly debata na téma „Československo a Izrael – 70 let“. Účinkují izraelský velvyslanec v ČR J. E. Daniel Maron, bývalí velvyslanci ČR v Izraeli Tomáš Pojar a Daniel Kumermann.

Téhož dne od 12 hodin následuje v literárním sále (pravé křídlo) beseda s **Drorem Mišaním**, autorem detektivních románů (v češtině je vydává nakl. Argo). Bude hovořit s izraelským bohemistou Peerem Friedmannem. Při příležitosti jeho návštěvy v Praze vychází jeho kniha *Možnost násilí*. Od 13 hodin následuje autogramiáda D. Mišaniho.

MARK PODWAL V ČESKÉM KRUMLOVĚ

■ Synagoga v Českém Krumlově hostí až do **1. 7.** výstavu obrazů newyorského lékaře, malíře a ilustrátora Marka Podwala: jeho práce na židovská témata, originálním způsobem zpodobňující tradici i magii.

OTTE WALISH: ZE ZNOJMA DO TEL AVIVU

■ V Městské knihovně ve Znojmě lze od **2. do 31. května** zhlédnout výstavu z díla místního rodáka, grafika Otteho Wallishe (1906–1977), osobnosti, jež od třicátých let minulého století svou prací (plakáty, návrhy známek, mincí ad.) spoluvytvářela kulturní vkus židovského společenství v Palestině a poté nového izraelského státu. O jeho díle jsme podrobně psali v *Rch* 7/2015. Výstava je otevřena út, st, pá a so od 10 do 16 hodin.

ŽIDOVSKÁ OBEC PRAHA

(Maiselova 18, P 1, velký sál)

Káva o půl čtvrtě

■ V pondělí **14. května** uvítáme na Kávě: PhDr. **Evu Bendovou** (kurátorku Národní galerie) a **Daniho Kolského**, známého kavárníka a majitele sítě mamacoffee. Pobavíme se o tématu pražské kavárny, které E. Bendová knižně zpracovala a D. Kolský spolupuvytváří.

■ Ve středu **16. května** k nám dorazí PhDr. **Vlastimil Vondruška**, CSc., spisovatel a historik, autor více než 100 knih, jehož *Breviář pozitivní anarchie* lze označit za průvodce po stopách historických dezinformací.

■ Ve středu **23. května** nás navštíví prof. **Jiří Příbáň**, přední evropský právník a sociolog, jehož názory můžete znát z knižního rozhovoru s Karlem Hvižďalou s názvem *Tyranizovaná spravedlnost*.

Kavárna je přístupna jako vždy od 14.30, program začíná v 15.30. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP**

Maiselova synagoga (Maiselova 10, P 1)

■ 2. 5. v 19.00: *Ensemble Frizante/Poezie ve vokální hudbě*. Koncert stejnojmenného vokálního kvinteta, během něhož zazní skladby autorů od renesance až po současnost. Mezi jinými písně Johna Dowlanda, Alexandra Zemlinského, Viktora Merze a Gideona Kleina. Vstupenky na koncert lze zakoupit v Maiselově synagoze, v Informačním centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1), v sítích Ticket Art a Via Musica a prostřednictvím webových stránek muzea. Vstupné 230 Kč/150 Kč.

■ 9. 5. od 18.00 do 23.00: *Noc literatury*. V předvečer zahájení Světa knihy ji již podvanácté organizují Česká centra ve spolupráci se Sdružením kulturních institutů země EU, zahraničními zastupitelskými úřady, Zastupením Evropské komise v ČR a nakladatelstvím Labyrint. Ukázkou z knihy vlámského autora Jeroena Olyslagerse *Vůle*, zachycující prostředí odboje, pomoci Židům i antisemitismu v Antverpách za druhé světové války, přečte herec Ivan Řezáč. Vstup volný.

■ 16. 5. v 19.00: *Setkání nad knihou Rút*. Nad různými aspekty knihy Rút, která se v židovském liturgickém kalendáři čte při nadcházejícím svátku Šavuot, se budou zamýšlet vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon a biblista, exegeta a římskokatolický kněz Petr Chalupa z Univerzity Palackého v Olomouci. Moderuje publicista a autor přebásnění vybraných biblických textů Daniel Raus. Ve spolupráci se Společností křesťanů a Židů. Vstup volný.

**KULTURNÍ
POŘADY**

■ 23. 5. v 19.00: *O divadle, Česku a Izraeli s Hadar Galron*. Izraelská dramatička, scenáristka a herečka Hadar Galron je v Česku známa především jako autorka divadelní hry *Mikve* a čerstvě tragikomedie *I ♣ MAMMA*. S dramatičkou, režisérem a uměleckým šéfem Městských divadel pražských Petrem Svojtkou a herečkou Evou Salzmannovou pohovoří anglistka, amerikanistka a překladatelka Hana Ulmanová. V angličtině se simultánním tlumočením. Vstup volný.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP**

Auditorium (Maiselova 15, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18 hodin a vstup na ně je volný.

■ 10. 5.: *Židovští generálové východní a západní fronty*. Je známým faktem, že do odboje za druhé světové války se ve velké míře zapojili i Židé. Méně pozornosti však bylo věnováno tomu, že někteří z nich dosáhli nejvyšších vojenských hodností. Ve dnech, kdy si připomínáme výročí osvobození, pohovoří ve své přednášce o židovských generálech východní i západní fronty historik Národního archivu Roman Štěr.

■ 13. 5. ve 14.00: nedělní program pro děti a jejich rodiče: *Lviček Arje peče chalu* (šabatový chléb). Lviček Arje vás zve na oslavu svátku šabat. Děti si připraví šabatovou hostinu, zapálí šabatové svíčky a prožijí atmosféru svátku. Prohlídka: Maiselova synagoga. Vstupné 50 Kč.

■ 17. 5.: *Čtyři večery s oscarovým Woodyem Allenem*. Třetí část cyklu filmové historičky Alice Aronové. V úsměvné tragikomedii na pozadí osudu tří sester se před námi odvíjí příběh americké rodiny nabitý řadou milostných vzplanutí, morálních prohřešků, lásek i zklamání. Projekce: *Hana a její sestry* (USA 1986, 103 min).

■ 22. 5.: *Stát Izrael jako „Start-up Nation“*. Stát Izrael není po sedmdesáti letech od svého založení jen jedinou demokratickou zemí na Blízkém východě. Stala se z něj rovněž „země inovací“. Jaké jsou příčiny tohoto fenoménu? Může Izrael posloužit jako inspirace a vzor hodný následování i pro jiné země? Těmito otázkami se ve své přednášce bude zabývat vedoucí katedry mezinárodních vztahů a evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity Petr Suchý. Večer probíhá v rámci cyklu Izrael 70.

■ 29. 5.: *Od islamofobie k antisemitismu*. Přednáška Zbyňka Taranta z katedry blíz-

kovýchodních studií Západočeské univerzity v Plzni.

■ **Výstava: IZRAEL 70**. Výstava fotografií z muzea Beit Hatfutsot v Tel Avivu. Od 7. 5. do 31. 5. Po–čt 12–16, pá 10–12, během večerních programů a po domluvě.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

tř. Kpt. Jaroše 3, Brno

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 17 hodin a vstup na ně činí 30 Kč.

■ 9. 5.: *Československá diplomacie a Izrael v letech 1948–1967*. Přednáška Evy Taterové z Ústavu teritoriálních studií Mendelovy univerzity v Brně přiblíží dynamický vývoj diplomatických vztahů Československa a Izraele v prvních dvaceti letech státu. Přednášející se bude věnovat vymezení základních milníků ve vztazích Československa a Izraele v době studené války, přičemž nabídne jejich reflexi v soudobém mezinárodním kontextu.

■ 10. 5.: *Komentovaná procházka po stopách brněnských Židů*. Komentovanou procházku po nejvýznamnějších místech spojených s brněnskými Židy od 13. do 20. století povede historička architektury Zuzana Ragulová. Začátek prohlídkové trasy je stanoven na 17 hodin na Římském náměstí.

■ 22. 5.: *Edvard Beneš a Židé*. Přednáška Pavla Dvořáka z Historického ústavu FF MU představí Benešův vztah k židovství, jeho náhled na perzekuci Židů za druhé světové války i vývoj této otázky v kontextu poválečného vývoje československé i světové politiky. Program se uskuteční za podpory Statutárního města Brna.

■ Neděle 27. 5. v 10.30: *Deset přikázání*. Dílna pro rodiče s dětmi od 5 let se uskuteční v prostorách sálu Turistického a informačního centra ŽOB na židovském hřbitově v Brně-Židenicích.

■ 29. 5.: Kurt Bardoš: *Než se vše změnilo*. Vernisáž výstavy díla amatérského fotografa Kurta Bardoše (1914–1945) z brněnské židovské rodiny, jehož životní příběh skončil v německém koncentračním táboře Dachau. Snímky, pořízené na přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století, odrážejí klasické trendy meziválečné fotografie, téměř zázračně přežily dramatické zvraty 20. století. Vernisáže se zúčastní neteře Kurta Bardoše, které poskytly fotografie k výstavě. Výstava je přístupna do konce srpna. Vstup volný

■ 31. 5.: *Současná tvář Paříže: Migrace a její důsledky*. Publicistka Ladislava Chateau zaměří svou přednášku na historii migrace do Francie, současnou migrační politiku a neutěšený společenský stav charakteristický množícími se projevy antisemitismu. Vzhled do nitra francouzské společnosti bude doplněn reportážními fotografiemi ze současné Paříže.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ **Svátek Pesach:** Studenti 2. stupně a gymnázia si vyzkoušeli cvičný seder. Tentokrát probíhal méně obvyklým způsobem: Jednotlivé části pesachového příběhu byly aktualizovány a studenti je propojovali s problémy současného světa. O tradiční sederová jídla ani o příběh z hagady studenti ale nepřišli.

■ **Připomínka Jom ha-šoa:** Se staršími studenty školy jsme připomněli Jom ha-šoa tím, že jsme na 2 minuty přerušili výuku a v reálném čase jsme společně poslouchali sirény z izraelského rozhlasu. Odpoledne se studenti sexty jako každý rok připojili ke čtení jmen obětí šoa, které se konalo na náměstí Jiřího z Poděbrad.

■ **Exkurze do Drážďan:** V březnu se vydali žáci a studenti na poznávací zájezd do Drážďan. Dle svých zájmů si mohli zvolit mezi prohlídkou Skleněné manufaktury VW a návštěvou Muzea hygieny. Obě expozice byly s českým průvodcem a plně interaktivních aktivit.

■ **S pomateností vonných bylin:** V Coffee Original na Starém Městě proběhlo slavnostní představení výboru hebrejské poezie *S pomateností vonných bylin*, který přeložilo šest studentek septimy a oktávy pod vedením Peera Friedmanna (viz *Rch* 3/2018). Děkujeme všem, kteří přišli poslouchat poezii. Zvláštní dík patří izraelskému velvyslanci Danielu Meronovi, který nám ještě četl báseň nedávno zesnulého básníka Chajima Guryho.

■ V průběhu března se většina žáků 2. stupně základní školy a nižšího gymnázia zúčastnila některé matematické soutěže. Doma mohli vypracovat úkoly školního kola Matematické olympiády a ve škole se zapojili do školních kol Matematického klokana či Pythagoriády. Všem postupujícím do dalšího kola budeme držet palce.

■ Studenti nižšího gymnázia se v dubnu zúčastnili závodu v Boulderingu v BoulderBaru v pražských Holešovicích. Jejich úkolem bylo vylézt na šest soutěžních stěn na co nejméně pokusů.

■ Elisa Speváková, studentka oktávy, v rámci své seminární práce, kterou vedla Carolina Sidonová, ilustrovala, graficky upravila a ručně svázala knihu *Piseň písní*. Slavnostní vernisáž proběhla v mama-coffee. ip

KAMENY ZMIZELÝCH POPŘVĚ V JINDŘICHOVĚ HRADCI

■ Ve čtvrtek **3. května** od 11 hodin se uskuteční položení čtyř kamenů zmizelých v našem městě. Tyto kameny pro své příbuzné, kteří byli zavražděni během 2. světové války, nechala zhotovit paní Zuzana Klenková, roz. Stampfová. Akce, kterou

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

podpořil místní spolek Zikaron i město Jindřichův Hradec, se uskuteční ve Vídeňské ulici, několik metrů za autobusovou zastávkou u nemocnice. Právě v těchto místech stál dům č. p. 163/III. Odtud byla v květnu 1942 povolána do transportu s označením Aw rodina Stampfova – vdova Pavlína ve věku 93 let, její mladší syn Hugo s manželkou Olgou a synem Jiřím. Budeme rádi, pokud svou účastí toto shromáždění podpoříte. *Mgr. Marta Leblová*, spolek Zikaron

DĚTI MAISLOVKY 2018

■ Setkání „Děti Maislovky“, tedy těch, kteří v mládí (většinou v šedesátých letech minulého století) nacházeli cestu k židovství a navštěvovali pražskou obec, se letos koná již podeváté, a to ve dnech **10.–13. května**.

BEJT SIMCHA

■ V květnu pokračují naše pravidelné akce: hodiny hebrejštiny pro začátečníky vždy v úterý od 18 hodin; pro pokročilé ve čtvrtek od 18 hodin a pro středně pokročilé ve čtvrtek od 19.30. Úvod do judaismu každé úterý od 19.45. Kurzy probíhají v Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1).

KONCERT

V JERUZALÉMSKÉ SYNAGOZE

■ Po roce se do Jeruzalémské synagogy vrací zpěvačka a skladatelka Delilah Gutman a houslista Raphael Negri. Tentokrát v jejich podání zazní židovská hudba od starověku až po současnost. Přijďte jejich prostřednictvím putovat z Blízkého východu na Západ a vychutnejte si koncert v inspirativním prostředí krásné Jeruzalémské synagogy v úterý **29. května** od 18.00. (Koncert se koná ve spolupráci s Italským kulturním institutem v Praze.)

VARHANNÍ KONCERTY

V JERUZALÉMSKÉ SYNAGOZE

■ Židovská obec v Praze letos pokračuje již šestým ročníkem s pořádáním varhanního koncertního cyklu v Jeruzalémské synagoze. Koncerty se konají vždy jednou do měsíce, a to ve středu v Jeruzalémské synagoze (Jeruzalémská 7, Praha 1). Cyklus koncertů probíhá za finanční podpory Ministerstva

kultury ČR. První koncert se uskuteční **30. května**, hrají Václav Peter a Tomáš Hrbáček (trubka), program: J. S. Bach, G. P. Telemann, B. Marcello, P. J. Vejvanovský, J. Bezděk, C. Franck. Koncert začíná v 18.00 hodin, vstupné dobrovolné.

VEČERNÍ PROHLÍDKY JERUZALÉMSKÉ SYNAGOGY

■ Prohlídky se konají vždy v poslední čtvrtek v měsíci od 19.00: **31. 5.; 28. 6.; 26. 7.; 30. 8. a 27. 9.** Na úvod prohlídky se rozezní unikátní varhany pod rukama varhaníka Václava Petera.

Vstupné: Dospělí 80 Kč, děti do 6 let zdarma, děti 6–15 let a studenti 50 Kč. Z bezpečnostních důvodů nebude umožněn vstup s objemnými zavazadly.

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ **16. 5.** od 14.30: Šavuot a Desatero – setkání a beseda s vrchním pražským rabinem Davidem Peterem.

■ **29. 5.** od 10.30: Klavírní matiné – skladby klasiků uvádí a hraje prof. Ivan Klánský.

■ **31. 5.** od 14.30: Život s flašinetem – o historii nástroje a flašinetářích vypráví a zahraje Patrik Pařízek.

■ Výstavy: Adriana Skálová – *Obrazy; Abayudaya aneb Židé na rovníku* – fotografie Ivany Nepalové; *Synagogy – Země zaslíbená* – obrazy Oldy Pražana.

10 HVĚZD OŽIVÁ

■ V květnu zahajují plnou sezonu objekty opravené v rámci projektu Revitalizace židovských památek v České republice, kromě stálých tematických expozic v nich můžete zhlédnout i nové výstavy:

V synagoze v Polné to je výstava historických pohlednic ze sbírky Františka Bányai. V mikulovské synagoze probíhá do června výstava *Tajemné kameny* – fotografie Jaroslava Gutha, v boskovické synagoze výstava *Tíha pod tíhou hvězdy* o vztahu Československa a Státu Izrael v době komunismu. Ve Staré synagoze v Plzni lze vidět výstavu fotografií Petra Zinkeho s názvem *Struktury chaosu* a dále výstavu *TGM ve Svaté zemi*. Všechny informace o programu o otevírací době naleznete na adrese www.10hvезд.cz.

MACHOL ČECHIA 2018

■ Již 20. ročník mezinárodního semináře izraelských lidových tanců s profesionálními učiteli se koná **od 11. do 15. července** v Kralupech nad Vltavou. Bližší informace k semináři i k pravidelné výuce tanců na www.besamim.cz, besamim@volny.cz.

ŽNO BRATISLAVA

V **máji** srdečne blahoželáme našim členom, ktorý oslaví svoje narodeniny: pani MUDr. Gabriela Alexandrová – 70 rokov; pani Anna Backová – 70 rokov; pani Erika Fedorová – 94 rokov; pán MUDr. Vladimír Horák – 65 rokov; pani Zuzana Hubinová – 74 rokov; pán Tomáš Janovic – 81 rokov; pani Agáta Karvanová – 72 rokov; pani MUDr. Viera Kirilčuková – 86 rokov; pán Ing. Pavel Kučera – 80 rokov; pani Valéria Lorintzy – 73 rokov; pán Peter Mičuda – 70 rokov; pani Mgr. Viera Mlynárová – 71 rokov; pán Ing. Richard Pagáč – 87 rokov; pán Ervín Schonhauser – 78 rokov; pani MUDr. Maja Šteruská – 85 rokov; pani PaedDr. Karolína Takáčová – 72 rokov; pán Prof. MUDr. Pavel Traubner – 77 rokov; pani Oľga Zelenková – 74 rokov, a pani Mária Žáková – 82 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Srdečne blahoželáme našim členom, ktorí v mesiaci **máj** slávia sviatok svojich narodenín: pani Viera Mláková, nar. 15.5. – 74 rokov, a pani Iveta Radová, nar. 13.5. – 54 rokov. Všetkým úprimne prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V mesiaci **květnu** oslaví narodeniny: pan Michael Felix, nar. 14. 5. – 52 let; pani Eva Meisterová, nar. 18. 5. – 91 let; pani Zuzana Neufeldová, nar. 4. 5. – 51 let; pan Oldřich Redlich, nar. 4. 5. – 67 let; pan Jiří Schmeer, nar. 5. 5. – 69 let; pani Silvia Schullerová, nar. 6. 5. – 68 let; pani Šárka Steiner, nar. 13. 5. – 71 let; pan Michael Wachtl, nar. 7. 5. – 69 let, a pan Pavel Winkler, nar. 23. 5. – 72 let. Přejeme všechno nejlepší.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **květnu** oslaví narodeniny: pan Daniel Dvořák, nar. 25.5. – 45 let; pani Silva Novotná, nar. 19.5. – 94 let; pani Tereza Rajská, nar. 15.5. – 32 let, a pani Lea Rochlitz, nar. 1.5. – 51 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **květnu** oslaví narodeniny: pan Jan Tichý, nar. 8.5. – 69 let; pan Petr Rubín, nar. 11.5. – 46 let, a pani MUDr. Hana Vlková, nar. 31.5. – 68 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

Blahoželáme našim členom, ktorí v **máji** slávia sviatok narodenín: pán Zoltán Brei-

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

ner – 86 rokov; pani Viera Figušová – 91 rokov; pán Peter Galko – 64 rokov; pán Tomáš Gold – 64 rokov; pani Katarína Goldová – 57 rokov; pán Juraj Grossmann – 67 rokov; pán Imrich Kanárik – 70 rokov; pani Katarína Kolárová – 61 rokov; pán Ivan Kolín – 71 rokov; pani Klára Marksteinová – 84 rokov; pani Melánia Neumannová – 76 rokov; pani Nataša Polanová – 72 rokov; pani Magdaléna Riemerová – 71 rokov; pán Dušan Rubovič – 71 rokov; pán Ivan Schonfeld – 63 rokov; pani Edita Schwarzová – 68 rokov; pán Juraj Solár – 71 rokov; pán Tomáš Špíra – 71 rokov; pán Tomáš Teššer – 71 rokov; pani Eva Tkáčová – 71 rokov; pani Eva Weiszová – 70 rokov, a pani Agáta Winklerová – 72 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO LIBEREC

V **květnu** oslaví narodeniny pani Raja Majerová, nar. 14.5. – 65 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **květnu** oslaví životní jubileum: pani Diana Deutschová, nar. 23.5. – 76 let; pan Vasil Sadocha, nar. 26.5. – 46 let; pani Eva Navrátilová, nar. 1.5. – 32 let, a pan Tomáš Maier, nar. 13.5. – 41 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **květnu** oslaví narodeniny: pan Ing. Jiří Lövy, nar. 5.5. – 72 let; pani Eva Štixová, 13.5. – 77 let; pani Eleonora Kočandrlová, nar. 14.5. – 88 let; pani Mgr. Věra Tydlitátová, Th.D., nar. 17.5. – 59 let, a pani Aleina Růžičková, nar. 18.5. – 70 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **květnu** oslavují narodeniny: pan Jiří Baum, nar. 7.5. – 82 let; pani Eva Benková, nar. 16.5. – 85 let; pan Max Bergmann,

nar. 29.5. – 82 let; pani Jitka Boučková, nar. 6.5. – 82 let; pan Meir Dohnal, nar. 27.5. – 80 let; pan Oskar Dub, nar. 9.5. – 94 let; pani Agnesa Fířtková, nar. 26.5. – 80 let; pan Václav Choděra, nar. 20.5. – 75 let; pan Jiří Pavel Kafka, nar. 2.5. – 94 let; pani Hana Klusáková, nar. 10.5. – 92 let; pan Felix Kolmer, nar. 3.5. – 96 let; pan Arnošt Lederer, nar. 14.5. – 94 let; pani Alenka Lehká, nar. 21.5. – 87 let; pan Oto Novotný, nar. 31.5. – 90 let; pan Hanuš Orlický, nar. 10.5. – 92 let; pani Hortenzia Pavlíková, nar. 10.5. – 84 let; pani Eva Pokorná, nar. 17.5. – 89 let; pani Liana Sagiovová, nar. 2.5. – 85 let; pani Věruška Solárová, nar. 29.5. – 91 let; pani Eva Vinařová, nar. 20.5. – 86 let; pani Jana Wolfová, nar. 10.5.1926 – 92 let, a pani Markéta Zádorová, nar. 7.5.1923 – 95 let.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Se smutkem oznamujeme, že dne 7. 3. zemřel pan Pavel Ackerman ve věku 83 let.

Dne 19. 3. zemřela ve věku 93 let pani Dana Kovandová, někdejší oblíbená vedoucí knihkupectví na Pohofelci.

Zichronam livracha.

ŽNO PREŠOV

V mesiaci **apríl** sa dožili jubileí títo členovia ŽNO Prešov: pani Mária Bolingerová – 66 rokov; pán Ph.D. Juraj Guttman, Ph.D. – 67 rokov; pani MUDr. Katarína Hrehorčáková – 76 rokov; pani Alžbeta Siváková – 67 rokov; pani Magdaléna Šagátová – 86 rokov; pán Ing. Peter Šiovič – 60 rokov, a pán PaedDr. Doc. Ivan Uher, Ph.D. – 61 rokov. Jubilantom prajeme veľa zdravia, životného optimizmu a dlhé roky v kruhu najbližších.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **máj** sa životného jubilea dožívajú: pán MUDr. Egon Lenner – 53 rokov; pani ing. Zuzana Lennerová – 58 rokov, a pani MVDr. Anna Tomosváryová – 70 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **květnu** oslaví své narodeniny: pani Judita Augustová, nar. 25.5. – 70 let, a pani Kateřina Kreisinger, nar. 16.5. – 52 let. Celá teplická obec přeje: *Ad mea veesrim šana!*

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **květnu** oslaví narodeniny pan Bedřich Heller a pan David Nebeský. Do dalších let přejeme jmenovaným hodně zdraví a spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

OTEVŘENÁ SPOLEČNOST ODCHÁZÍ Z MAĎARSKA

Přes 200 jmen organizací a jednotlivců obsahuje seznam „Sorosových žoldáků“, který vyšel v dubnu v provládním týdeníku *Figyelő*. Tito „žoldáci“ prý hodlají sesadit maďarskou vládu a zaplavit Maďarsko tisíci uprchlíků a obyvatele před nimi neochrání nikdo jiný než strana Fidesz v čele s Viktorem Orbánem. Takové a podobné byly hlavní body protisorosovské a antisemitské kampaně, s níž předseda vlády už počtvrté vyhrál volby.

Reakce George Sorose, miliardáře, bankěře a filantropa, zakladatele nadace Open Society Fund a Středoevropské univerzity (sídlicí v Budapešti), je pochopitelná. Prohlásil, že budapešťskou kancelář nadace koncem srpna zavírá, stěhuje ji prozatím do Vídně a pak natrvalo do Berlína. Osud jeho univerzity je nejistý, ostatně řadu jmen ze seznamu tvoří právě akademici, kteří na ní přednášejí.

ZRUŠENÉ VZTAHY

Předseda izraelské Strany práce Avi Gabaj prohlásil, že v předvečer izraelského Dne památky obětí holokaustu, Jom ha-šoa (letos připadl na 12. dubna), on a jeho kolegové přerušují vztahy s kanceláří Jeremyho Corbyna, předsedy britských labouristů, avšak nikoli s labouristy jako takovými. Gabaj zaslal Corbynovi kritický dopis, podobně jako před lety předešlý předseda izraelské Strany práce Jicchak Herzog, jenž se zase zabýval poznámkami Kena Livingstonea, někdejšího labouristického starosty Londýna. (K tématu viz strany 8–10 tohoto čísla.)

PETICE PROTI ANTISEMITISMU

Pohřbu 85leté francouzské Židovky Mirielle Knollové, kterou v březnu doma v 11. obvodu zavraždil její muslimský soused, se zúčastnily desítky tisíc lidí; na hřbitov v Bagneux dorazil i francouzský prezident Emmanuel Macron. S jarmulkou na hlavě prohlásil, že je naprosto odhodlaný bojovat s antisemitismem. Vrah a jeho pomocník jsou obžalováni z vraždy s rasovým motivem a z loupeže.

V dubnu podepsalo na 300 francouzských osobností výzvu, aby se učinila přítrž novému antisemitismu, islámskému radikalismu a „etnickým čistkám“, které v zemi tiše probíhají. Signatáři, mezi něž patří bývalý prezident Nicolas Sarkozy, zpěvák Charles Aznavour či filosof Bernard-Henri Lévy, muslimové i katolíci duchovní, připomínají jedenáct vražd s anti-

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Izrael, duben 2018. Foto Karel Cudlín.

semitským motivem, které se ve Francii odehrály od roku 2006, i fakt, že na 50 tisíc Židů se z obav o život a životy svých blízkých raději odstěhovalo z centra Paříže. Žádají co nejrychlejší nápravu, aby „Francie nepřestala být Francií“.

GINZOVA MĚSÍČNÍ KRAJINA VE VESMÍRU

Americký astronaut Andrew Feustel uctil památku Jom ha-šoa, Dne památky obětí a hrdinství šoa, videopozdravem z mezinárodní vesmírné stanice. Feustel odletěl do vesmíru už v březnu a vzal s sebou kopii kresby Petra Ginze *Měsíční krajina*. Jde o tutéž kresbu, kterou měl ve vesmíru zesnulý izraelský astronaut Ilan Ramon na palubě lodi Columbia, jejíž mise před patnácti lety skončila tragicky. Feustel Ginzův obrázek dostal 1. února 2018, shodou okolností v den, kdy by Petr Ginz, československý chlapec vězněný pro svůj židovský původ v Terezíně, oslavil 90. narozeniny, a na 15. výročí Ramonovy smrti. Podobně jako Ramon si i Feustel přál vzít s sebou kresbu *Měsíční krajiny*, artefakt z doby holokaustu, do vesmíru, aby „uctil památku Petra a všech obětí šoa“.

J. K. ROWLINGOVÁ PROTI ANTISEMITISMU

Autorka populární knihy o dobrodružstvích čaroděje Harryho Pottera se na sociálních sítích aktivně zapojuje do boje proti antisemitismu. Na svém twitterovém účtu (jež sleduje přes 14 milionů lidí) oponuje protižidovským projevům tím, že uvádí věci na pravou míru: K definici antisemitismu (jako nepřátelství či predsudkům k Židům) přidala: „Přehlížení toho, když jsou vaši spoluobčané atakováni za akce vlády jiného státu. Byla by vaše reakce na jakoukoli jinou formu rasismu nebo bigotnosti taková, že byste ji obcházeli nebo ospravedlňovali?“

COHEN ZAHRAJE COHENA

Britský komediální herec, známý svými výstřelky na účet diváků, účinkujících i politických zřízení, Sacha Baron Cohen, ztvárnil hlavní roli v šestidílném seriálu společnosti Netflix s názvem *The Spy*. Zahraje si agenta Eliho Cohena, který ve službách Izraele pronikl v letech 1961–1965 mezi společenské a politické špičky Sýrie, stal se dokonce poradcem ministra obrany. Syrská kontrašpionáž ho nakonec vypátrala, Cohen byl zatčen a roku 1965 popraven. Informace, které získal, však výrazně napomohly izraelskému vítězství v šestidenní válce roku 1967.

Herec, který se narodil v Izraeli, umí plynule hebrejsky, takže tuto schopnost ve snímku využije. Podle pozoruhodného osudu Eliho Cohena byl již natočen jeden film, a to kritikou oceněný snímek *The Impossible Spy* z roku 1987.

(am, ztis.cz)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta, a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p., oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@epost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o., P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 30. 4. 2018.

Cena 20 Kč (0,90 €)